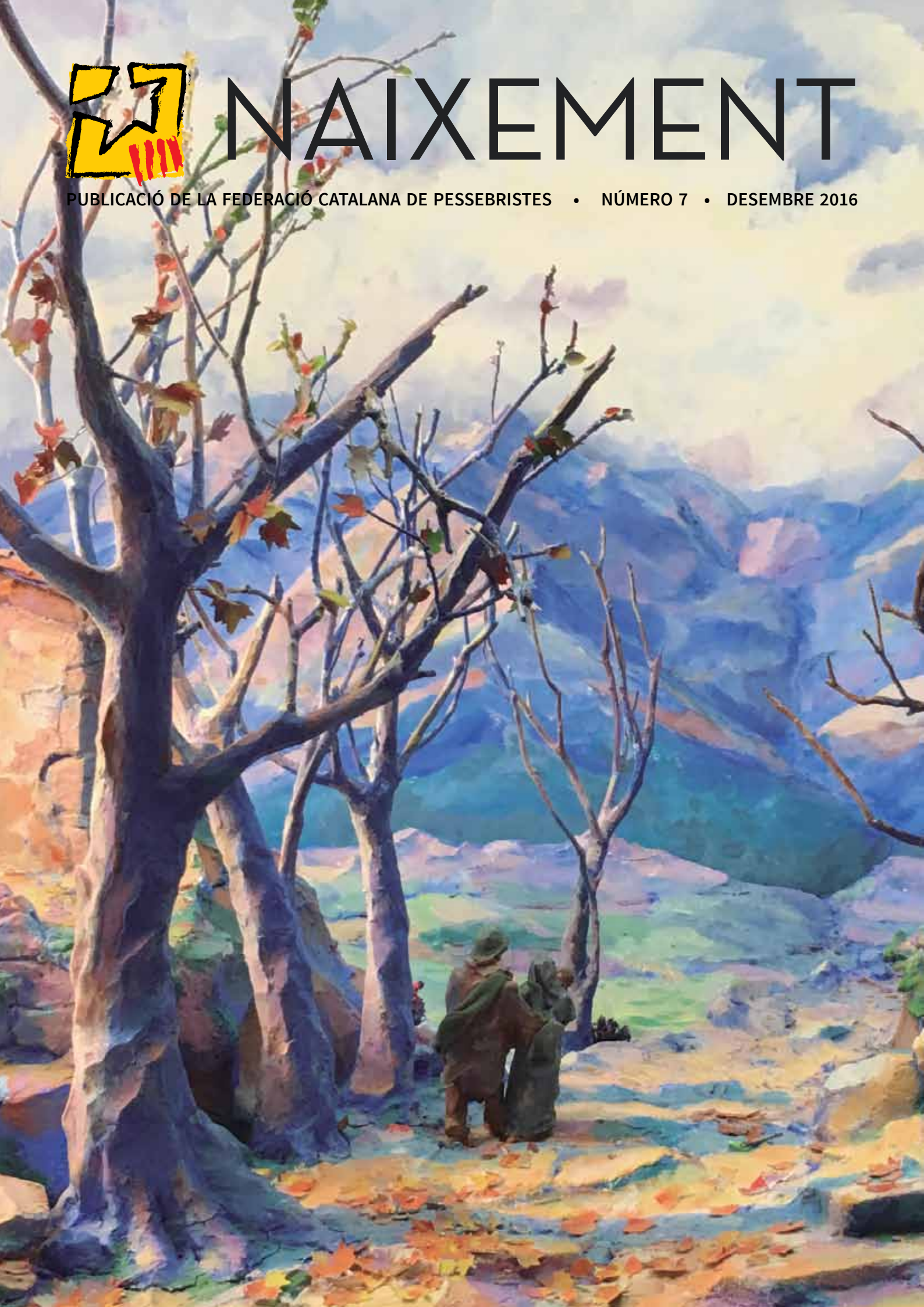

NAIXEMENT

PUBLICACIÓ DE LA FEDERACIÓ CATALANA DE PESSEBRISTES • NÚMERO 7 • DESEMBRE 2016

NAIXEMENT. Número 7, desembre 2016

Publicació de la Federació Catalana de Pessebristes

Dipòsit legal: B-45.695-2010

Edita: Federació Catalana de Pessebristes

Carrer dels Lledó, 11, 2n – 08002 Barcelona

e-mail: catpessebres@gmail.com – www.pessebrescat.cat

Direcció: Núria Garcia i Múrcia

Equip editorial: Albert Català, Francesc Villegas, Ramon Albornà, Carles Tarragó, Jordi Pujol, Ismael Porta i Pere Padró

Correcció de textos: Núria Garcia i Múrcia

Maquetació i impressió: Gràfiques Sprinter, Sarrià de Ter

Imatge de la portada: Pessebre de Francesc Camprodon i Subirachs

Prohibida la reproducció total o parcial de qualsevol article i/o fotografia sense l'autorització expressa de la Federació Catalana de Pessebristes

La FCP no es fa responsable de les opinions que hi puguin aparèixer.

Amb el suport:

Entitats amb les que col·laborem:

EDITORIAL

Federació Catalana de Pessebristes

Aquest és ja el número 7 de la nostra revista Naixement. Enguany amb portada d'un pessebrista osonenc, en Francesc Camprodon, amb els colors pastel a què ens té acostumats i que enamoren. Aquest diorama va estar exposat el Nadal passat a Sant Pere de Torelló, l'entitat a la que pertany l'autor.

En aquest número, com d'antuvi, hem gaudit de diverses col·laboracions: en Ramon Folch i Camarasa, que ens ofereix les seves **Reflexions a l'entorn del Centenari dels Pastorets de Folch i Torres**, en Francesc Vilà Noguera, que ens parla de les **Representacions del Naixement de Jesús dels segles XVI al XVIII al Museu Comarcal de Manresa**, del qual n'és el Director, en Juan Giner, que fa un homenatge a la figura del Bosco amb l'estudi del **Tríptic de l'Epifania** en celebrar-se els 500 anys del seu traspàs aquest 2016, en Pier Luigi Bombelli, que ens parla del llibre **Presepi di Carta** que ell i l'Emanuela Carpani han editat sobre la seva interessantíssima col·lecció de pessebres de paper, na Margalida Bover, que és l'autora del **retallable** –mallorquí-d'enguany i que trobareu a pàgines centrals.

També us presentem articles de producció pròpia com l'entrevista a la figuraire Montserrat Ribes, el dedicat al Working Progress, o el que ens fa conèixer una mica més la figura de Ricard Marlet, il·lustrador i dibuixant prolífic que ha deixat un important llegat d'il·lustracions –també nades-, xilografies i escultures. I, no podem oblidar l'article dedicat a l'amic pessebrista, en Josep Pagespetit, que va revolucionar l'art del pessebre en dedicar-hi tota la vida des de la seva òptica exigent i perfeccionista. Fa molt poc que ens ha deixat i l'enyorem.

Com sempre, acabem fent un repàs dels fets més rellevants que han tingut lloc durant l'any a l'entorn de la Federació.

I acabem amb el desig que passeu tots unes molt bones festes amb uns bons pessebres!

SUMARI

Editorial	3
<i>Federació Catalana de Pessebristes</i>	
Salutació del President	4
<i>Albert Català i Pou</i>	
Salutació del Conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya	5
<i>Santi Vila i Vicente</i>	
Reflexions a l'entorn del centenari dels Pastorets de Folch i Torres	6
<i>Ramon Folch i Camarasa</i>	
Presepi di carta	10
<i>Pier Luigi Bombelli</i>	
Entrevista a la figuraire Montserrat Ribes i Daviu	14
<i>Francesc Villegas i Martínez</i>	
Representacions del Naixement de Jesús dels segles XVI al XVIII al Museu Comarcal de Manresa	17
<i>Francesc Vilà i Noguera. Director del MCM.</i>	
El retallable d'enguany	20
<i>Margalida Bover i Soler</i>	
Working progress	22
<i>Ramón Albornà i Rovira</i>	
Estudio del tríptico de la Epifanía como homenaje a el Bosco	24
<i>Juan Giner Pastor</i>	
Ricard Marlet i Saret, un artista polièdric	28
<i>De Núria Garcia i Múrcia. Del Pròleg de Ricard Marlet. Escultura Dibuix Pintura Gravat</i>	
Josep Pagespetit i Estrada, una vida dedicada al Pessebre.	32
<i>Núria Garcia i Múrcia</i>	
Coses que han passat	36
L'autor de la portada	39
<i>Francesc Camprodon i Subirachs</i>	

SALUTACIÓ DEL PRESIDENT

Ara fa 100 anys, Josep Maria Folch i Torres va escriure *Els Pastorets*, la versió més popular dels pastorets que hi ha a Catalunya. Qui no coneix els diàlegs d'en Lluquet i en Rovelló? A més, el text de Folch i Torres és també una de les obres teatrals més representades de tota la història del teatre català. La Federació Catalana de Pessebristes ens hem sumat a aquesta celebració i, en col·laboració amb la Fundació Folch i Torres i la Coordinadora de Pastorets, 17 associacions hem preparat 16 diorames dels actes principals d'aquesta obra, sens dubte tot un repte per nosaltres. A més, la presentació d'aquesta obra serà a la Biennal del Pessebre Català que celebrarem a Girona aquest Nadal, per després viatjar a Montserrat en un gran acte que es prepara per a celebrar el centenari.

Realment, aquesta col·laboració, lligada a la biennal, serà –segur– important pel Pessebrisme aquest Nadal. La Biennal ha de ser una mostra potent, oberta a la gent, del que és el Pessebrisme Català avui. Aprofitem-ho!!!

Us demano que participeu en els actes que –amb la col·laboració de les associacions– s'impulsen des de la Federació. El Dia de l'Associacionisme, la Trobada, la Biennal, tot ocasions per a veure'ns, intercanviar impressions i gaudir de les petites coses de la vida. No us perdeu tampoc la resta d'exposicions que les diferents associacions agrupades en la Federació (ja en som 64) organitzem aquest Nadal. A més podeu aprofitar l'APP de la Federació, una eina moderna per acostar les exposicions i activitats al públic i que ja està totalment operativa.

Aviat serà Nadal. Haureu acabat el Pessebre. Contempleu-lo, reflexioneu, penseu, emocioneu-vos, gaudiu del moment. Cal aturar-nos, escoltar. El Pessebre ens diu moltes coses. Estigueu atents.

Permeteu-me tenir un record per un Pessebrista molt especial per a molts de nosaltres, que ens ha deixat enguany, en Josep Pagespetit, persona que ha sigut molt important en el món del Pessebrisme artístic. Recordem tot el que va aportar a les associacions de Vic i Sant Pere de Torelló, a més d'encomanar la il·lusió per a formar noves associacions com la del Baix Empordà, per posar un exemple. Pessebrista innovador, un dels darrers projectes que va engegar va ser la mostra de fragments de Tàvernols. Tant la Núria Garcia com jo vam tenir-hi una estreta relació arran de la publicació del llibre *Una vida en imatges*, editat per la Federació. Realment, una persona amb empena i amb una gran sensibilitat. Josep, et trobarem a faltar.

En nom de la Junta, us desitjo un Bon Nadal i un pròsper 2017.

Albert Català i Pou

President

SALUTACIÓ DEL CONSELLER

Aprofitant l'oportunitat que m'oferiu d'adreçar-me a vosaltres des d'aquesta tribuna, voldria destacar un fet que sovint es desconeix. Equivocadament es creu que l'activitat dels pessebristes es limita al període que comprèn el Cicle de Nadal. Però a la Federació Catalana de Pessebristes esteu actius durant tot l'any.

En aquest sentit el 2016 ha sigut un any de molta activitat. Des de la participació a la mostra 'Som cultura popular' de Barcelona a primers d'any, fins a la 46a Trobada de Pessebristes de Catalunya i Balears de Castellterçol, passant per la participació al Dia de l'Associacionisme Cultural, la vostra adhesió al Centenari dels Pastorets de Folch i Torres o la participació en l'escenografia i museografia del Museu del Pessebre de Catalunya.

Si se'm permet el símil us diré que els pessebristes no sou un arbre de fulla caduca o estacional, sou un arbre de fulla perenne que, a més, dóna fruits. El món del pessebrisme, com a exponent i expressió d'una forma d'associacionisme cultural de la nostra societat és present i viu durant tot l'any. Lògicament pel cicle de Nadal s'intensifica i pren cos l'activitat pessebrista, però els pessebristes esteu presents tot l'any, i no només per Nadal.

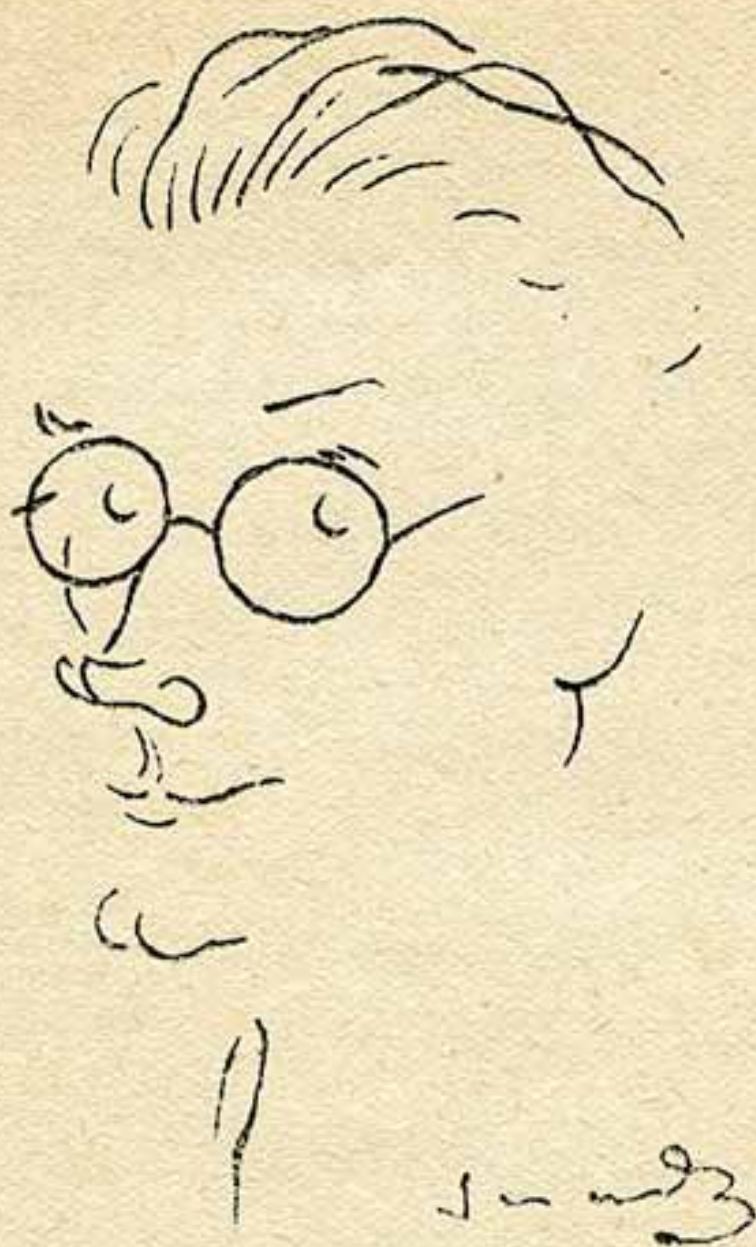
Sou, a més a més, una part essencial de l'associacionisme cultural català. Que és el mateix que dir que sou una part bàsica i essencial del país. Un país, el nostre, que està vivint anys crucials i decisius pel seu futur. Si afrontem aquests anys decisius amb l'esperit, determinació, esforç i voluntat de servei que heu posat en valor els pessebristes, ben segur que el futur que s'albira serà ric i ple d'èxits.

Per tant m'agradaria encoratjar a tots els pessebristes, des del primer al darrer, a continuar fent el que ja feu. Gràcies per la vostra feina i també pel vostre exemple.

Bon Nadal a tothom.

Santi Vila i Vicente

Conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya

En Josep M.^a
Folch i Torres

Caricatura d'en Joan G. Junceda

Reflexions a l'entorn del centenari dels pastorets de Folch i Torres

Ramon Folch i Camarasa, fill de l'autor.

La celebració del Centenari d'ELS PASTORETS o *L'adveniment de l'Infant Jesús*, de Josep M. Folch i Torres, una de les versions – segurament la més popular – de les que es representen tradicionalment a Catalunya, cada una amb els seus mèrits i valors, ha tingut la virtut de suscitar una adhesió i una participació activa i entusiasta a tots els nivells de la nostra societat.

Les Institucions, les Associacions, els mitjans de comunicació i, sobretot, els nombrosos grups teatrals que any darrere any, arreu del

país, fins i tot en les circumstàncies polítiques més adverses, han demostrat la seva fidelitat a la tradició, fent així possible la celebració d'aquests cent anys de vida plena dels nostres Pastorets, mereixen tots el nostre agraïment; el nostre i el de tots els catalans.

Tot aquest moviment, espontani però que tanmateix ha tingut el privilegi de comptar amb l'experta col·laboració de figures com la de la comissària Lenke Kovács i la del senyor Francesc Foguet, comissari de l'Exposició, ha tingut també pe-

tites repercussions per a algú que per discreció o per timidesa havia procurat mantenir-se una mica al marge de l'impetuós corrent activitats.

Parlo de mi mateix.

No he pogut evitar de ser objecte d'entrevistes que, tot agraint-les, m'obligaven a sortir del meu racó d'anonimat.

De fet, però, algunes de les preguntes que se'm feien més sovint m'han obligat també a formular-me-les jo

mateix i em porten avui a recollir en aquest article les reflexions que m'han dictat.

La més incisiva d'aquelles preguntes era sempre la mateixa:

“Com s'explica vostè, com escriptor que és també, i sobretot com a fill d'en Folch i Torres, l'èxit i la popularitat singulars que van aconseguir els Pastorets del seu pare des de la seva estrena el 1916 i que es mantenen en tota la seva força al cap de cent anys?”

Aviat, gairebé sobre la marxa, vaig descobrir la paradoxa: les respostes podien ser moltes i no n'hi havia cap.

Aquí deixo de banda, per no allargar massa aquestes ratlles, entre les possibles “explicacions”, les relatives a les circumstàncies del temps que es vivia en aquells anys, la popularitat que ja s'havia guanyat el jove escriptor a través del setmanari EN PATUFET, amb les seves Pàgines viscudes, i amb les seves novel·les d'aventures, especialment amb les d'En Masssagran, i al fet que ja comptava amb una autèntica massa de lectors i admiradors fidels

Vaig estar a punt de respondre a l'entrevistador pontificant sobre “la genial capacitat del meu pare que li permetia dosificar sàviament, tant en ELS PASTORETS com en tota la seva literatura, les proporcions d'ingenuïtat espontània, de sentiment, d'humor, de situacions dramàtiques, etc”.

Per sort vaig evitar de caure en la pedanteria recordant a temps que l'autèntica resposta ja l'havia donada el meu pare, sense esperar que li formulessin la pregunta, en els QUATRE MOTS DE LLETRA que va incloure, a tall de pròleg, en l'edició del text complet dels seus PASTORETS, i que no em puc estar de reproduir íntegrament, subratllant-ne les últimes línies.

QUATRE MOTS DE LLETRA

En escriure aquesta obra, vaig tenir cura especial a no destruir ço que havia esdevingut tradició en les representacions escèniques, commemoratives del Naixement de Jesús.

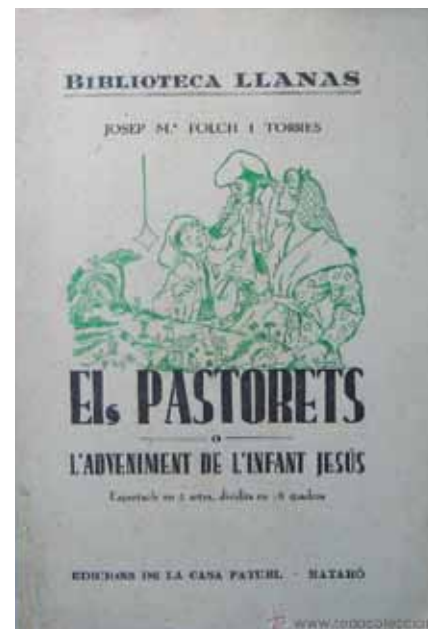
“Els Pastorets” que jo he dut a l'escena catalana són encara aquella successió de quadres tradicionals que caracteritza l'antic espectacle- i, en dir-ho, no faig més que reproduir el judici d'un amable crític que ha volgut parlar d'aquesta obra en un dels nostres diaris -, brodant, diu ell, una nova acció dins de l'antic teler on havíem vist sempre un espectacle, imposat per la tradició, però plagat de xavacanaries i d'irreverències.

Excloses aquestes tares, la meva tasca no ha volgut abastar al·terosos termes; ben a l'indret ha hagut de moure's dins d'aquest ambient de blanca simplicitat que acompanya les familiars commemoracions del Gran Esdeveniment. El poema simfònic que arriba més endins de les ànimes senzilles en les diades nadalenques, és la melodia d'El Noi de la Mare, executada en el llindar de la porta d'un mercer, per un ceguet de violí. Jo no m'he mogut, doncs, d'aquest llindar; i si el bon públic ha sentit emoció i ha exterioritzat algun entusiasme en l'audició d'aquesta meva cançó de Nadal, atribuiu-ne la causa a la màgica influència dels dies perfumats en què tenen lloc aquestes representacions, influència que no deixa escapar grans ni xics, creients ni descreguts.

El llenguatge casolà i planer en què apareix escrita l'obra, els anacronismes que s'hi troben, la infantilitat de la minsa trama, la bona jeia dels personatges, el tarannà dels dimonis, tot us dirà bé prou que en escriure aquesta obra, més que els sants textos i les històriques referències, m'han fet de guiatge la bona olor de la molsa humida i del suro florit i l'encís de la clàssica caseta de pessebre...

Vull dir-vos que l'autor d'aquest gran espectacle, amb tants actes, tants quadres i tanta faramalla, no s'ha mogut de les escales de la Seu en diada de Santa Llúcia.

Josep M. Folch i Torres

Aquest és, en quatre mots, el veritable secret del seu èxit. (O en bona part.)

I ara, una mica d'humor, que mai no en sobra.

Si aquestes paraules de Josep M. Folch i Torres es poden interpretar com una fórmula o una recepta, cal recordar que quan la bona mestressa de casa, a precs de la veïna que li enveja "aquest conill amb cargols que et surt tan bo", li passa una còpia de la seva recepta, sempre oblida, maliciosament o no, el petit "truc" que n'és el secret.

Serveixi aquest exemple, si més no, per evitar al jove futur escriptor, de passar-se tot un dia de Santa Llúcia assegut a les escales de la Seu en

espera de la inspiració. Perquè el meu pare, en els seus QUATRE MOTS DE LLETRA, s'oblidà també, com la bona mestressa, d'afegir a la fórmula un petit secret. Més ben dit, la seva modèstia natural i innata, que no l'abandonà mai, ni en els seus anys de màxima popularitat, li va fer oblidar que era fonamental, per reeixir, tenir la seva sensibilitat sempre afinada per fer el miracle de convertir tot allò que veia i sentia en la que seria segurament la seva obra més popular i perdurable.

I amb tot això, arribo finalment al que és la principal finalitat d'aquest llarg article: expressar la meua alegria, i, n'estic segur, la de tots els que han col·laborat en la celebració del Centenari per la felicitat

iniciativa de la FEDERACIÓ CATALANA DE PESSEBRISTES, de suggerir als seus associats que s'hi veiessin en cor la construcció de XVI diorames artístics, com només ells saben fer-ho, representant cada un una escena dels setze capítols d'ELS PASTORETS.

Quan escric aquest paper, el projecte ja està en marxa, emprès amb entusiasme per un grup de pessebristes il·lusionats; de les mans, l'enginy, la traça, l'esforç i la voluntat d'ells sortirà, doncs, un preciós recordatori perenne, en tres dimensions, d'aquest Centenari que entre tots haurem celebrat dignament.

Finalment, no em puc estar de pensar: "Si el pare ho pogués veure!"

Pier Luigi Bombelli
Emanuela Carpani

PRESEPI DI CARTA

Si tratta di un volume di circa 250 pagine tutte a colori che racconta con semplicità e rigore, l'origine e l'evoluzione che i presepi di carta hanno avuto nel corso dei secoli, in diverse parti del mondo e con molteplici tipologie costruttive. Il libro è scritto da Pier Luigi Bombelli ed Emanuela Carpani, con un saggio di Barbara Crivellari e Wilma Locatelli.

Il lettore è guidato attraverso percorsi virtuali nel tempo e nello spazio, secondo criteri cronologici o geografici che gli consentono di apprezzare le diverse interpretazioni che sono state date di questa particolare espressione devozionale ed artistica dei presepi di carta, evidenziandone la ricchezza e la bellezza non solo artigianali, ma in taluni casi anche artistica, da quelli dipinti, a quelli stampati con le varie tecniche che nel corso del tempo si sono messe a punto, imprimendo alla carta - materia di per sé povera ed effimera - forma, disegno e colore, attraverso inventiva e fantasia.

Per realizzare questo importante volume che cerca di essere un Reference book, numerose sono state le occasioni di incontro e di confronto con collezionisti, esperti e direttori di specifiche raccolte e strutture museali in diverse parti dell'Europa. Come dicono gli stessi autori, "Si è avuto modo, viaggiando, di visitare molti luoghi dove sono conservati questi preziosi tesori storici e contemporanei, di ammirarli e scoprire alcuni aneddoti legati a questo affascinante mondo del presepio, e si è capito che la miglior forma di conservazione è la loro conoscenza".

Il libro misura cm 24,5 x 30,5. Sono allegati 5 fogli illustrati dall'artista Erio Proverbio che danno la possibilità di comporre un bellissimo presepio di carta, mentre le fotografie presenti nel testo per la quasi totalità sono state eseguite da Fernando Mataboni. L'impaginazione grafica è stata creata da Laura Belotti Masserini.

Il costo del volume con allegato il presepio è di euro 25 a cui vanno aggiunte le spese postali. È possibile richiederlo direttamente all'Associazione Italiana degli Amici del Presepio all'indirizzo E-mail informazione@presepio.it

A questo punto non ci resta che augurarvi una piacevole lettura ed un'accurata visione di questi delicati "tesori di carta".

Nota sugli autori:

Pier Luigi Bombelli, cremasco, è da sempre appassionato del presepio, sia come presepista che come collezionista. Iscritto all'Associazione Italiana degli Amici del Presepio dal 1987, ha svolto nell'ambito della stessa per 9 anni l'incarico di consigliere nazionale, occupandosi delle sezioni presenti in tutto il territorio Italiano e dei rapporti con le associazioni internazionali. Ha pubblicato diversi articoli per la rivista "Il Presepio".

Creatore di presepi e diorami, ha esposto nelle maggiori mostre presepistiche italiane. Le sue creazioni sono state pubblicate sui periodici presepistici. Nel 1998 è stato vincitore del primo premio al concorso internazionale presepistico "Beggarelli" di Modena.

Studioso, ricercatore e creatore di

presepi di carta ha da alcuni anni intrapreso questo specifico filone di ricerca. Collabora dal 2010 all'organizzazione del XX Congresso Internazionale dell'Universalis Foederatio Praesepistica, che si terrà a Bergamo nel mese di ottobre 2016 per conto dell'Associazione Italiana Amici del Presepio ed è membro del presidium della stessa Un Foe Prae.

Emanuela Carpani, architetto, dottore di ricerca in Conservazione dei beni architettonici e specialista in Restauro dei monumenti, dopo aver prestato servizio come funzionario alla Soprintendenza Beni Architettonici e Paesaggistici di Milano e alla Direzione Regionale Beni Culturali e Paesaggistici della Lombardia e come ricercatore al Politecnico di Milano, dall'aprile 2009 alla primavera del 2015 è stata Soprintendente per i beni architettonici e paesaggistici di Siena e Grosseto, mentre dal marzo 2015 guida la Soprintendenza per le Belle Arti ed il Paesaggio di Venezia e Laguna.

Tra le sue pubblicazioni, si segnala: E. Carpani, L'arte del presepio di carta in Italia, tra teatralità ed effimero, in A. Parlani (a cura di), Il racconto della Nascita nel Presepio di carta dal XVIII al XX secolo, Fabbri Editore, Perugia 2008, pp. 7-12.

És un volum d'unes 250 pàgines a tot color que explica, amb senzillesa i rigor, l'origen i l'evolució que han experimentat els pessebres de paper al llarg dels segles, en diferents llocs del món i amb múltiples tipologia constructiva. El llibre està escrit per Pier Luigi Bombelli i Emanuela Carpani, amb un pròleg de Barbara Crivellari i Wilma Locatelli.

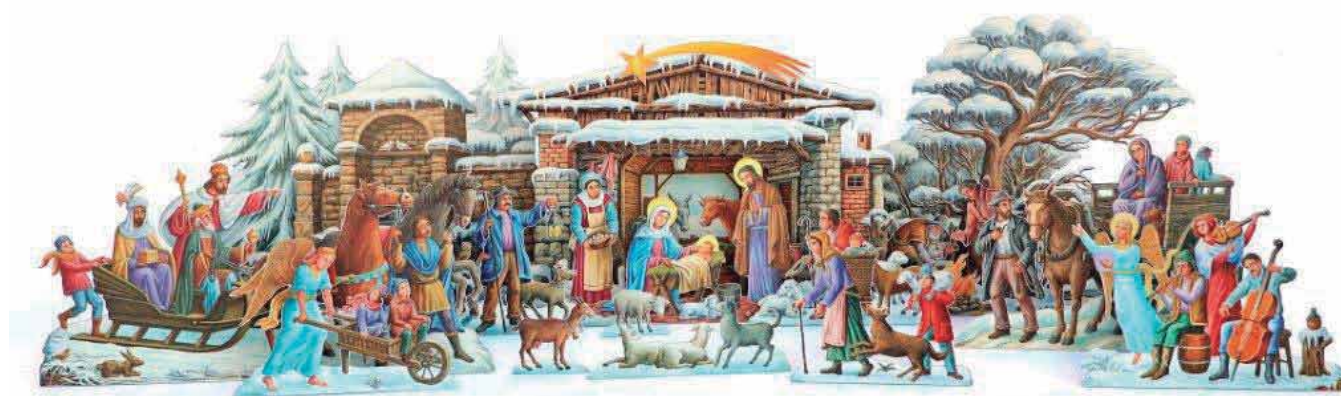
El lector és guiat a través d'un recorregut virtual en temps i espai, d'acord amb criteris cronològics o geogràfics que li permeten apreciar les diferents interpretacions que

s'han donat d'aquesta particular expressió devocional i artística dels pessebres de paper, evidenciant-ne la riquesa i la bellesa no només artesanal sinó també artística, d'aquestes pintures, d'aquests estampats amb les diverses tècniques que s'han donat al llarg del temps, imprimint sobre el paper – matèria pobra i efímera en sí mateixa - forma, disseny i color, a través de la inventiva i la fantasia.

Per editar aquesta obra que aspira a ser un llibre de referència, hi ha hagut moltes oportunitats per

conèixer i intercanviar idees amb col·leccionistes, experts i directors de col·leccions específiques i museus de diversos indrets d'Europa.

Com diuen els mateixos autors: “Ha estat possible, viatjant, de visitar molts llocs on es conserven aquests preciosos tresors històrics i contemporanis, d'admirar-los i descobrir algunes anècdotes relacionades amb aquest fascinant món del pessebre, i s'ha arribat a la conclusió que la millor forma de conservació és donar-ho a conèixer”.

El llibre mesura 24,5 x 30,5 cm. S'hi ha afegit 5 fulls il·lustrats per l'artista Erio Proverbio que donen la possibilitat de compondre un preciós pessebre de paper, mentre que gairebé totes les fotografies que hi apareixen han estat realitzades per Fernando Mattaboni. El disseny gràfic ha anat a càrrec de Laura Belotti Masserini.

El cost del volum amb els fulls que s'acompanyen és de 25 € als quals cal afegir les despeses d'enviament. Es pot sol·licitar directament a l'Associazione Italiana degli Amici del Presepio a la seva adreça electrònica informazione@presepio.it. En aquest punt, només ens queda desitjar-vos una lectura agradable i acurada d'aquests delicats "tresors de paper."

Sobre els autors:

Pier Luigi Bombelli, de Cremona, ha estat des de sempre aficionat al pessebre, tant com a pessebrista com a col·leccionista. Membre de l'Associazione Italiana degli Amici

del Presepio des de 1987, durant 9 anys va ser Conseller Nacional ocupant-se de les seccions a tot el territori italià i de la relació amb les associacions internacionals. Ha publicat diversos articles per a la revista "Il Presepio".

Creador de pessebres i diorames, ha exposat en importants exposicions pessebrístiques italianes. Els seus articles han estat publicats en revistes pessebristes. Al 1998 va guanyar el primer premi del concurs internacional pessebrístic "Bergarelli" a Mòdena.

Acadèmic, investigador i creador de pessebres de paper des de fa alguns anys s'ha especialitzat en aquest camp d'investigació.

Col·labora des de l'any 2010 en l'organització del XX Congrés Internacional de la Universalis Foederatio Praesepeistica, que tindrà lloc a Bèrgam al mes d'octubre de 2016 organitzada per l'Associazione Italiana Amici del Presepio i és mem-

bre de Junta de l'esmentada Un Foe Prae.

Emanuela Carpani, arquitecte, Doctorada en Conservació del Patrimoni Arquitectònic i especialista en Restauració de Monuments, després d'haver prestat servei com a funcionària a la Superintendència d'Arquitectura i Paisatge de Milà i a la Direcció Regional de patrimoni cultural i paisatgístic de la Llombardia i com a investigadora a l'Escola Politècnica de Milà. Des d'abril de 2009 fins a la primavera de 2015 va ser Comissària per al patrimoni arquitectònic i paisatgístic de Siena i Grosseto, mentre que a partir de març de 2015 està al front de la Superintendència de Belles Arts i del paisatge de Venècia i de la Ilacuna. Entre les seves publicacions, destaquen: E. Carpani, L'art del pessebre de paper italià, entre teatralitat i efímer, en Parlani A. (eds), La història del pessebre de paper del segle XVIII fins al segle XX, Fabbri, Perugia, 2008, pp. 7-12.

Montserrat Ribes i Daviu, Mestra Artesana en figures de pessebre.

Francesc Villegas i Martínez

(Fotografies de Josep M. Cots i web de Montserrat Ribes)

Des dels inicis en l'Art de fer Pessebres, Catalunya ha tingut sempre i en cada època, grans artistes en l'elaboració de figures de pessebre. Una de les més actuals a casa nostra és l'escultora Montserrat Ribes i Daviu que, des del 2003, ostenta el títol de **Mestra Artesana** atorgat per la Generalitat de Catalunya en l'especialitat d'Escultura.

És cert que els millors artistes de cada temps en aquest camp han conviscut amb d'altres artesans de menor renom, però també creadors o continuadors de la figura popular, que ha anat vestint els nostres pessebres tradicionals. Cada dia més,

però, els pessebristes busquen la figura amb més qualitat tècnica i artística, que els ajudi a donar el caire que volen al seu pessebre.

Montserrat Ribes va néixer a Sabadell, però des del 1973 resideix i treballa a Castellar del Vallès, població on va establir el seu estudi d'Escultura i on hi té a la venda, l'exposició permanent de la seva obra artística.

De la seva biografia destaquem que del 1968 al 1974 va fer els estudis de Belles Arts, diplomant-se en les especialitats de Gravat, Estampació, Relleus, Restauració d'antiguitats,

Ceràmica, Decoració, Pintura i Escultura, activitat aquesta darrera, en la qual s'ha especialitzat i destacat.

Entre 1978 i 1997, va dirigir la seva pròpia escola artística a Castellar del Vallès, dedicada principalment a l'ensenyament del modelatge de fang per a nens i adults, sobretot a pessebristes de diferents poblacions catalanes.

El 1986 amb motiu de la designació de Barcelona ciutat dels Jocs Olímpics 92, va dissenyar i crear l'Escultura Olímpica, trofeu amb el qual es va obsequiar a les principals

autoritats polítiques i esportives relacionades amb aquell esdeveniment.

Durant 30 anys, de 1983 a 2013, ha estat l'escultora de la firma ELISA, havent realitzat anualment una col·lecció de figures decoratives de molta qualitat, exportades especialment a països europeus i també a EEUU, Canadà i Japó, havent realitzat exposicions periòdiques de la seva obra a Barcelona, Madrid, València, París, Brussel·les, Milà, Birmingham, Frankfurt, Utrecht, Toronto, Sidney, Montreal, Auckland (NZ), o Alberta i Mississauga (Canadà).

Des de 1982, ha col·laborat fent-los figures, amb pràcticament totes les entitats de pessebristes de Catalunya, i d'Espanya, alhora que, des del 2006, ha tingut també molta demanda de les seves obres arreu d'Europa i també dels Estats Units. L'escultora ha expressat que *“les exposicions als museus donen prestigi, però el dia a dia alimenta l'ànima. M'agrada més elaborar figures perquè cada pessebrista les presenti a la seva manera en el seu pessebre casolà o públic.”*

Montserrat Ribes és una escultora de figures de pessebre que destaca per la senzillesa de línies i colors que sap donar-li, així com per l'expressivitat i naturalitat tan tendre que sempre tenen les seves creacions. En la seva obra de figuraire, modela els originals en fang, i les reproduccions en motlles de silicona i carcassa de guix, es realitzen amb resines de gran qualitat i càrrega ceràmica. Diu l'escultora: *“La resina pot portar càrregues de diferents materials que condueixen a uns efectes estètics diferents, i incideix en el procés de reticulat de la resina. Jo faig servir la càrrega cerà-*

mica que dona una gran fidelitat en totes les reproduccions.”

En un darrer llibre de Pessebrisme publicat, del qual Montserrat Ribes n'és coautora, **Figures de Belén. Una selección de las mejores esculturas del coleccionismo privado.** (FdB Editions, Pamplona, 2014), expressa en el seu capítol **Mans, cor i fang**, l'emoció que sempre sent quan és a punt de començar una figura nova amb la qual podrà explicar una història: *“Davant meu, a la taula de treball, hi ha un tros de fang, humit, olorós, amb l'essència de totes les terres, tot un*

*món, tan antic i tan contemporani
ahora. No importa el que serà, sols
que formarà part del gran esdeveni-
ment que explicarà una persona en
el seu pessebre.”*

Totes les seves figures reflecteixen sempre un sentiment, i per això ella escriu: *“Per la creació d’una figura s’han d’unir inspiració i tècnica. La inspiració, la idea, pot arribar a través d’un gest que hem vist en el nostre dia a dia, a través de les nostres vivències, pel sol fet de mirar al nostre voltant i explicar les històries que veiem. Abans de la realització, passarem per la fase d’informació, com volem representar aquesta idea. I finalment, haurem de tenir la tècnica i l’habilitat necessària per desenvolupar-la. La tècnica és el vehicle amb el qual transmetem el nostre estil, la nostra imaginació, la nostra manera de veure el món i fins i tot la nostra manera de ser. L’artesà, escultor, figurista, o qualsevol altre nom que es vulgui donar a les persones que tenim aquest ofici, deixarà molt de si mateix en cada peça que faci.”*

Per això, Montserrat Ribes, amb les seves extraordinàries peces originals per als nostres pessebres, sempre ens provocarà l’emoció que busquem en utilitzar-les, que alhora és la finalitat amb la qual varen ser creades per la seva autora, ja que com ella mateixa diu, aquest efecte només s’aconsegueix si les fi-

gures són fetes amb sentiment i des del cor.

Visitant el seu taller, una estona plena de gaudi per la contemplació de la bellesa que conté, hom s’adona plenament de la molta feina que hi ha al darrera de l’elaboració de les seves obres, d’altíssima qualitat i d’excel·lent gust sensitiu.

El teu model creatiu funciona en la composició dels pessebres actuals? Des de sempre he tingut la sort de tenir un públic molt fidel i amable. Les meves creacions són exclusives, i per tant, el qui compra un primer conjunt de l’escena del Naixement per al seu pessebre, si li agrada, després, continuarà demanant-me d’altres elaboracions: reis, pastors, etc.

Això vol dir que sols fas models, molt elaborats i amb un rigorós control de qualitat? Efectivament, intento sempre en les meves creacions donar la interpretació que els pessebristes volen mostrar-nos quan les escenifiquen en el seu pessebre. És necessari que l’artista sàpiga donar a cada figura el moment que estan vivint en l’escena. És important saber que al darrera d’una nova creació, sempre hi ha una gran activitat, primer d’imaginació, interpretació i creació, i després, de força altres feines secundaries. Cada una de les meves figures, un cop emmotllada, l’examino exhaus-

tivament, eliminant-ne qualsevol impuresa que pugui tenir, llavors, la pinto amb pintures i colors fets amb barreges pròpies per a la meva gamma i estil. Després, el meu equip de col·laboradores, seguint la meva pauta, procedeixen d’igual manera a pintar-les, però sempre passant pel meu control final i mai la deixo fins que cada una d’elles diu el que artísticament jo vull.

Quantes figures de pessebre deus haver creat en tants anys de feina? Actualment, faig entre 16 i 18 figures noves a l’any, però el meu catàleg a través del temps supera les mil peces. Cada una de les figures, sols la faig en un format entre els mes habituals dels pessebristes, ja sigui de 9, 12, 15, 17, etc. i moltes de les creacions són conjunts, com el que estic treballant ara per a la Fundació Díaz Caballero, de Molli-
na, que serà les Tres negacions de Sant Pere, amb figures de 40-45 cm.

Quins mercats tens interessats per la teva obra, i com es pot adquirir?

Una gran majoria de les figures, me les compren persones de Catalunya i Espanya, moltes d’elles quan vénen directament a visitar-me al taller, on tot l’any poden gaudir de l’exposició permanent de totes les col·leccions. També per a explicar-me personalment les seves idees i necessitats. Els pessebristes italians són clients força interessats en la meva obra, i afortunadament, cada cop més, tinc compradors d’arreu. De fet, amb les noves tecnologies, web i internet, tothom pot visitar el meu catàleg de creacions. Els mercats i fires de figures de pessebre, en Trobades i Congressos, són també una forma de donar a conèixer el catàleg directament.

Felicitats Montserrat, per la teva aportació en continuar el lideratge que de molts segles tenim els catalans, en l’elaboració de bones figures de pessebre. Tu ho fas possible, amb el teu inconfusible estil.

Representacions del Naixement de Jesús dels segles XVI al XVIII al Museu Comarcal de Manresa

Francesc Vilà Noguera - Director del MCM

En el tombant del segle XVI cap al XVII, en el context de recuperació demogràfica i amb la instal·lació a la ciutat de nous ordes religiosos i de les noves necessitats del culte i la decoració interior de les esglésies després de les normatives de Trento, Manresa va veure la formació de tallers escultòrics locals que ben aviat donarien autors amb obra de notable volada. Escultors i dauradors, fusters i pintors. Són els anys que la pintura va deixant de fer-se sobre la fusta plana i els dauradors eixamplaran l'abast del seu treball per a actuar sobre els mobles sencers dels retaules esdevinguts arquitectures cada vegada més plàstiques, abandonant el pla per treballar-los tots sencers en relleu. En aquesta nova condició del mercat artístic alguns fusters més ben dotats evolucionaran cap a escultors, altres escultors s'instal·laran aquí per a desenvolupar el seu ofici i començaran nissagues d'artistes que mantindran tallers que en algun cas sobreviuran a tres, quatre i, de vegades, més generacions familiars. I no es quedaran en l'estricta entorn local o del territori més proper sinó que des de Tarragona i Poblet fins a Prada de Conflent podrem trobar obres encarregades i fetes per escultors com Joan i Francesc Grau al XVII o Josep Sunyer i Raurell entrant ja a la primera meitat del XVIII.

Els mecanismes gremials de l'organització del treball i les condicions polítiques i econòmiques del Principat de Catalunya marcaren també les possibilitats de formació i les aspiracions artístiques d'aquests autors que en pocs casos aconseguien encàrrecs d'elevada

producció econòmica i que tenien unes vies de formació més aviat migrades. Tanmateix no hi ha dubte que les seves obres i la seva capacitat tècnica assoliria un nivell altíssim tant en la resolució de les qüestions més pràctiques lligades a la construcció dels retaules –amb obres de complexitat i dimensions notabilíssimes– com en l'assoliment d'un nivell artístic i un talent plàstic igualment remarcables.

De totes aquestes obres que varen vestir les esglésies i serviren al culte d'aquells segles el Museu Comarcal de Manresa n'ha conservat i n'exposa un fons prou important. Un fons que en bona mesura es va reunir al museu en el context advers que l'art, especialment el religiós, va patir en la Guerra Civil espanyola de 1936-39.

La devoció a la Mare de Déu, especialment en la figura del Roser, i la promoció del res del Rosari des de les darreres dècades del XVI i el culte d'alguns sants amb els quals l'església renovà i en part unificà un santoral que considerava massa dispers i territorialment diferenciat són els continguts temàtics d'aquestes obres. Sobre tot el culte marià i especialment en la formulació vinculada a la pràctica del Rosari. Per això la iconografia que hi trobarem és essencialment la que forma part del cicle d'episodis sobre la vida de Jesús i la Mare de Déu en què aquesta devoció s'estructura. Això és els quinze misteris estructurats en tres grups –els de goig, dolor i glòria– cadascun dels quals consta de cinc escenes que són, respectiva-

ment: anunciació, visitació, naixement, presentació al temple (circumcisió o purificació) i Jesús entre els doctors de la Llei; oració a l'hort de les oliveres, prendiment, flagel·lació, coronació d'espines camí del calvari i crucifixió, i finalment, resurrecció, ascensió, vinguda de l'Esperit Sant (Pentecosta), assumptió, i coronació de la Mare de Déu.

Dins de l'estructura més habitual dels retaules del Roser els misteris de Dolor ocupaven la predel·la, remarcant i emmarcant la seva relació amb el sagrari central, mentre que el calvari tancava el retaule a la seva part més alta. La imatge de la mare de déu solia presidir-lo ocupant una fornícula central mentre que la resta dels misteris es distribuïen ocupant els cossos i carrers que l'envoltaven. D'entre tots aquests, el Naixement, normalment tractat com a adoració dels pastors, solia ser una de les escenes de més presència o rellevància dins del conjunt del retaule.

Les peces que comentaré en aquesta nota són quatre escenes del Naixement que es conserven al Museu Comarcal de Manresa i que, cronològicament, abasten una seqüència de prop de 150 anys entre finals del segle XVI i primera meitat del XVIII. Fent servir les categories estètiques més habituals correspondrien a obres produïdes a Catalunya a l'època del renaixement i el barroc. Seguint aquestes quatre escenes seguirem també l'evolució en el gust estètic a l'hora de representar-les així com els canvis tècnics, estilístics, en la construcció del moble global que és el retaule.

Aquesta escena ocupa el registre inferior d'un dels carrers laterals d'un retaule dedicat a la Mare de Déu del Roser a les darreries del segle XVI. Devia ser un retaule pla, d'estructura reticular a l'entorn d'una fornícula central que contenia la marededéu i del qual n'hem conservat la predel·la, els dos carrers laterals i el calvari que el coronava. L'autor i la procedència ens són desconeguts i el seu ingrés al museu es va produir en el context del salvament del patrimoni artístic religiós durant la guerra civil de 1936 - 39. Mostra l'escena del Naixement amb l'adoració

dels pastors feta per la ma d'un autor d'àmbit local, molt probablement de l'entorn manresà i destre en la interpretació i la pintura. Dos pastors a dreta i esquerra ocupen el primer terme i emmarquen l'escena central que ocupen la Mare de Déu i el Nen. Aquest, despullat, sobre llençols blancs que cobreixen un cove o una menjadora de vímet o canya farcit de palla. La mare en actitud orant. Al seu costat però més endarrere Sant Josep se'ns mostra amb una mirada com allunyada del que l'envolta. L'autor ha forçat el dibuix per aconseguir-hi encabir, al marge esquerre els caps de l'ase i el bou. Com en les altres escenes que veurem, però en aquest cas amb escàs encert, la representació mostra la coexistència dels àmbits terrè i celeste, aquest darrer separat per una aurèola de núvols dins del qual es veu un àngel que mostra un filacteri il·legible. El daurat tan present en retaules anteriors aquí redueix la seva presència als nimbes que ens remarquen els personatges sagrats.

L'escena del Naixement presentada alhora amb l'**Adoració dels pastors** és la representació més habitual i repetida del naixement de Jesús al llarg de tots aquests anys. Alhora sol ser la que ocupa un lloc preeminent en els retaules. Normalment a la primera andana, just a sobre la predel·la i arran, gairebé sempre a la dreta, de la imatge que presideix el cos central. Així és en aquesta pintura de **Pere Cuquet**, de 1654, per a l'imposant retaule major de l'església del Carme de Manresa. Cuquet, pintor barceloní de gran anomenada durant els anys centrals del XVII va representar l'escena fent ús d'un intensíssim clarobscur molt propi del gust del mo-

ment. Redueix el nombre de personatges i els dóna alguna intervenció en el fet amb gestos que n'accentuen el realisme i la dolçor: Sant Josep destapa el peu de Jesús perquè el pastor el besí, la mare alleta el nadó... El nen, sobre una menjadora de fusta ben sòlida, que li fa de jaç de palla, reposa embolcallat entre llençols, potser una mica massa enterc. Entre tanta penombra, aquí, l'ase i el bou més que veure'ls ens hem d'imaginar que hi són, en algun lloc entre la Mare de Déu i Sant Josep, ocults a la fosca de l'estable.

BIBLIOGRAFIA

- Avellí, Teresa, "Els retaules del taller dels Sunyer a l'església de Santa Maria de Joc" in *Locus Amoenus*, n. 6, 2003, pp. 271-292
- Bosch i Ballbona, Joan. *Els tallers d'escultura al Bages al segle XVII*, Manresa, 1989
- Bosch i Ballbona, Joan. "Novetats a l'entorn del pintor Pere Cuquet". In: *El barroc català*, Girona, 1989.
- Bosch i Ballbona, Joan. "Episodis artístics del segle daurat" in: *Manresa de la guerra dels segadors a la Guerra Gran*, Marc Torras, coordinador, Manresa, C.E.B., 2014
- Gasol, Josep M., José Sunyer escultor manresano, *Anales y boletín de los museos de arte de Barcelona*, n.3, 1948 Manresa, 1960?
- Gasol, Josep M., "L'escola barroca manresana", in *Revista de Catalunya*, n.3, 1986.
- Sarret i Arbós, Joaquim. *Art i artistes manresans*, Manresa, 1916

Pocs anys abans, cap al 1642, **Joan Grau**, havia esculpit una de les millors obres que es van produir al llarg del XVII als tallers escultòrics manresans. El retaule del Roser de l'església de Sant Pere Màrtir (dels dominics) de Manresa. Tot el retaule i aquesta taula esculpida en alt relleu són una mostra excel·lent de l'alt nivell assolit pels nostres escultors. Diguem també que el treball del retaule ja s'havia tornat més complex, ara tot el moble tenia moviment i no només les superfícies planes de les taules havien esdevingut volums plàstics en relleu intens sinó que

tot el conjunt mobiliari havia deixat la rigidesa del pla i la retícula per a anar assolint diverses flexions que en feien un conjunt bigarrat que ja no deixaria de moure's i modular-se durant tots els anys a venir. I l'obra era resultat de la ma de més d'un autor, de l'escultor, ja ho hem dit però, també, el pintor o daurador –en aquest cas Gabriel Adrià i Magí Torrabruna, el 1656- prenia sovint, com és en aquest cas, un paper rellevant. L'or torna a ser omnipresent en aquests nous retaules banyant tota la fusta i essent la base sobre la qual el pintor farà la seva obra, cobrint-lo i revelant-lo alhora. L'escena és complexa i l'historiador Joan Bosch ens assabenta que Grau va fer servir dues estampes de procedència europea com a patrons que va combinar per a bastir el conjunt. L'esquema formal és un oval centrat per la figura del nen que reposa al llit de palla i llençols mentre els pastors s'acosten a adorar-lo i oferir-li ofrenes. No hi falten el bou i l'ase encara que aquest segon queda una mica amagat. Un fons arquitectònic tanca l'escena que s'obre a dreta i esquerra a dos paisatges. Un amb edificacions esparses; l'altra amb una escena bucòlica on un pastor amb ovelles i cabres fa sonar un flabiol als turons davant d'un mas que es veu, gran, a la carena. Tot plegat amb un gust amable, on encara ressona un aire renaixentista.

Posem-hi per acabar una escena diferent però ubicada clarament dins del cicle nadalenc i central en les representacions més populars, familiars, del pessebre: l'adoració dels reis. L'Epifania, 12 dies després del naixement de Jesús en els nostres calendaris. Aquí les presentem amb aquest profund relleu, obra d'un autor amb traça i capacitat per a organitzar les figures i encabir-les en un espai plàstic comú que a més a més ja no és de límits quadrangulars sinó que és una forma ovalada la que acull tot el moviment. Ens situem cap als anys centrals del

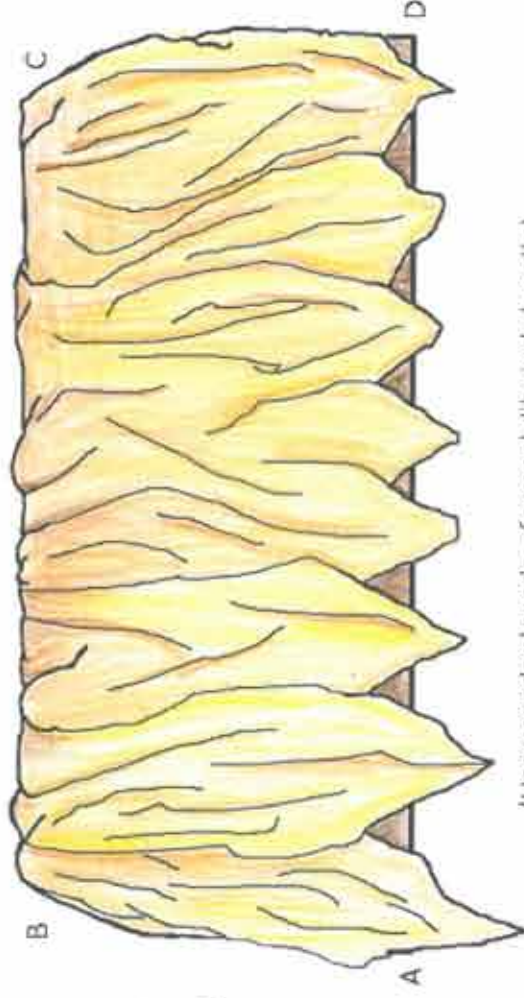
segle XVIII amb aquesta escultura que amb molta probabilitat podem atribuir a la ma de Josep Sunyer i Raurell. Aquest autor, nascut a Manresa, actiu durant la primera meitat del XVIII ha deixat obres en diversos llocs i potser, encara que només sigui per fer notar els canvis en les relacions frontereres, podem esmentar l'altar major de Prada de Conflent que va fer durant la seva llarga estada en terres del Rosselló. En l'escena, ben bigarrada i tocada d'un suau moviment, hi caben tots els personatges: els tres reis amb els seus patges (el negre, sense barba i amb una clara aparença d'home jove potser ens podria fer pensar en la relació entre aquests personatges i les tres edats de l'home? Una temàtica, per cert, ben barroca), la Mare de Déu amb Jesús a la falda, sant Josep en un segon terme evident i al fons els caps del bou i l'ase. Tot davant una arquitectura esquemàtica, només daurada i presidit per una vistosa estrella amb cua.

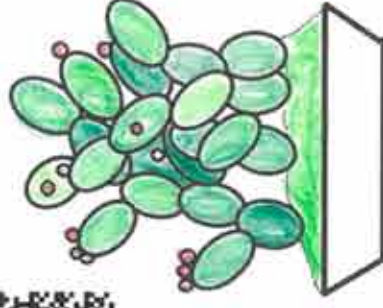
**Nadal
2016**

www.pessebrescat.cat

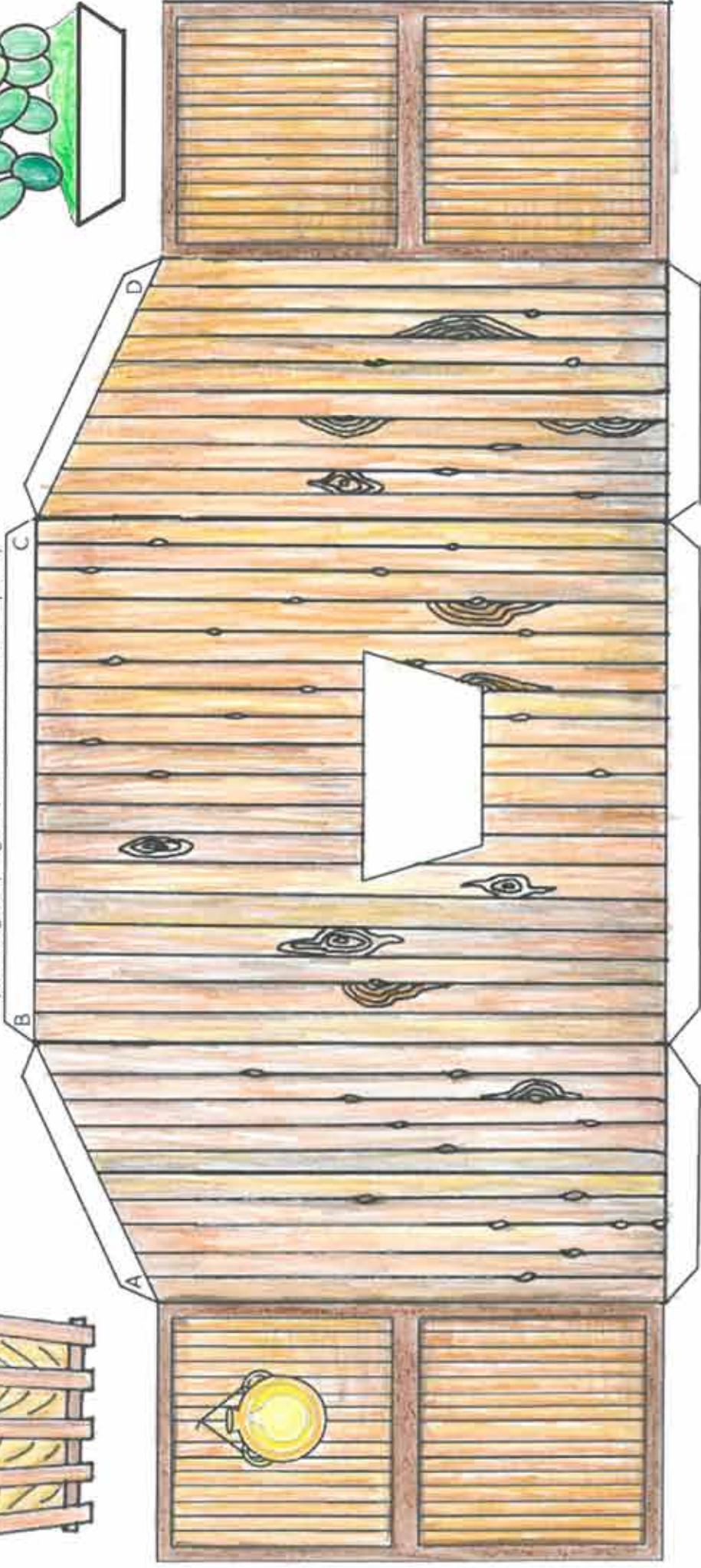
**Federació Catalana de
Pessebristes**

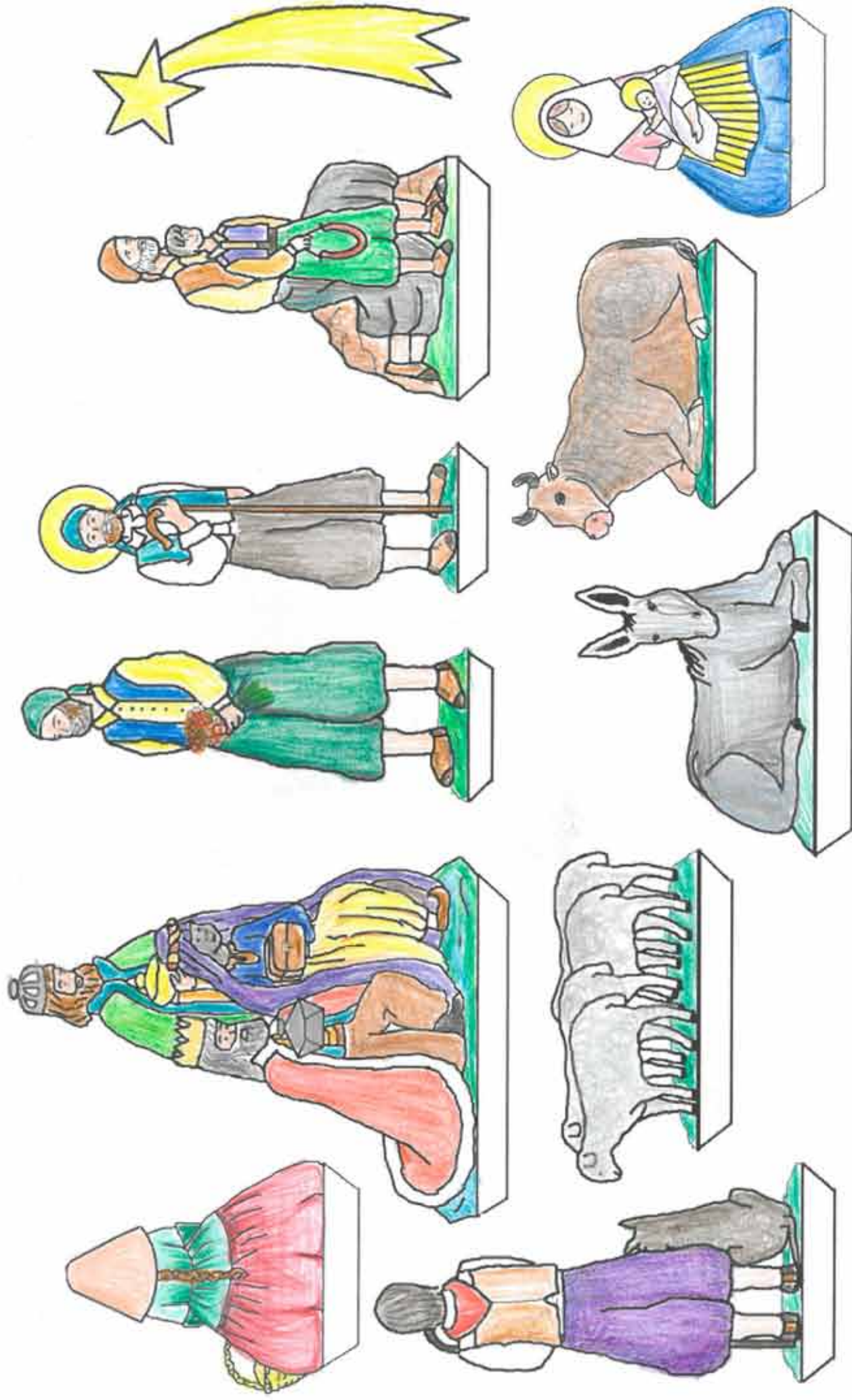

(Una vegada plegada, aferrar el dibuix de la palla)

**Descarreguen-vos
l'App
del
pessebrisme
català**

Margalida Bover i Soler (Palma, 29 de setembre del 1954) aficionada al món del pessebrisme i de les arts plàstiques des de sempre, autodidacta i membre de Betlemistes de Mallorca des del 2001, any de fundació de l'associació, i presidenta de la mateixa des de 2012. L'any 2009, amb motiu de la 40a Trobada de Catalunya i Balears, el Consell de Mallorca va editar el primer retallable que va realitzar. Aquest és el segon.

Working Progress 2015

Ramon Albornà i Rovira

Treballant, en procés, en construcció... aquesta ha estat una novedosa proposta de la Federació Catalana de Pessebristes i el Consorci de Comerç, Artesania i Moda de Catalunya, i que ha comptat amb el suport de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona. Durant les festes de Nadal 2015 el Centre d'Artesania de Catalunya, al carrer Banys Nous, en ple barri gòtic de Barcelona, ha acollit una peculiar exposició nadalenca que ha comptat amb la complicitat de sis entitats: l'Associació de Pessebristes de Banyoles, l'Agrupació Pessebrista de Parets del Vallès, l'Associació Pessebrista de Tarragona, l'Associació Pessebristes de Barcelona, el Grup Pessebrista de Castellar del Vallès i l'Agrupació de Pessebristes de Terrassa. Sens dubte, una bona representació del pessebrisme català.

La proposta ha convidat a anar més enllà del concepte de les nostres tradicionals exposicions de pessebres, que mostren els pessebres i diorames un cop finalitzats. L'objectiu ha estat acostar les persones visitants al procés de construcció dels pesse-

bres i, alhora, veure els diferents estils constructius. La participació de diferents associacions pessebristes ha permès veure els diferents estils i tècniques de treball amb què actualment compta el pessebrisme català: des de l'ús de materials més tradicionals com el guix, a noves propostes amb l'ús del poliestirè i altres nous materials, diorames que recreen espais imaginaris però també la reproducció d'espais reals del nostre patrimoni arquitectònic, així com diferents formats de pessebres des de la visió més popular -amb l'ús d'elements naturals- fins al diorama, molt característic de l'escola catalana de pessebrisme. En paraules d'Albert Català, president de la Federació, en una entrevista publicada a la revista Tornaveu de l'Ens de l'Associacionisme Cultural Català, "La iniciativa permetrà trencar la barrera entre espectador i creador, els visitants seran partícips de la creació i, si volen, podran conversar amb els pessebristes mentre treballen".

Durant la primera fase de l'exposició, del 19 de novembre al 15 de desembre, les associacions

participants han establert uns horaris de muntatge oberts al públic, per tal que els visitants puguin veure tot el procés de construcció dels pessebres, en les seves diferents etapes. Així, cada entitat ha programat entre tres i quatre sessions on s'ha pogut viure en directe el procés creatiu de construcció. Així, s'ha pogut veure en primer lloc el plantejament inicial del pessebre, marcant la distribució dels diferents volums i la seva perspectiva per aportar profunditat; un segon moment amb el treball de diferents materials per configurar i donar forma a paisatges i edificacions; un posterior treball per decidir la il·luminació i dur a terme la pintura; i finalment la realització dels acabats amb la col·locació dels diferents detalls i les figures. La gent que s'ha acostat al Centre d'Artesania ha tingut l'oportunitat de veure in situ com s'anava progressant en el treball i la realització dels pessebres que

posteriorment, a la segona fase del projecte i ja en plenes festes nadal·lenques, del 16 de desembre fins al 10 de gener, han configurat una més de les nostres tradicionals exposicions. Val a dir que, malgrat la timidesa i prudència dels visitants que no s'atrevien a entrar a la sala en els primers dies del projecte, pensant (tot i que no anaven gens errats) que encara s'estava treballant en el muntatge de l'exposició, l'experiència ha estat molt positiva. Els prop de 16.000 visitants durant el transcurs de tot el projecte en són el millor testimoni, així com un ressò força ampli en diversos mitjans de premsa i televisió local i nacional. Alhora, diferents espais de debat han validat també la iniciativa del Working Progress, presentant-lo com una bona proposta per acostar la cultura popular i tradicional als diferents públics, buscant un nou enfocament per donar a conèixer i

actualitzar la tasca pessebrista.

Uns resultats i una experiència satisfactoris per a totes les parts implicades, i per tant amb ganes de tornar-hi i repetir una bona experiència, com ja ha aprovat la darrera assemblea de la Federació d'aquest passat mes de setembre a Tarragona i amb l'objectiu posat en el Nadal 2017, comptant ja amb sis noves entitats amb ganes de representar-nos i a punt per aportar la seva destresa i estil pessebrístic.

Estudio del tríptico de la epifanía como homenaje a El Bosco

Juan Giner Pastor - Catedrático, Maestro Mayor Belenista, Trofeo e Insignia de Oro de la F.E.B. i Premio UN.FOE.PRAE.

Al cumplirse el 500 aniversario del fallecimiento de El Bosco este año 2016, dediquémosle unas líneas de sencillo homenaje a tan genial artista, que fue uno de los pintores más apreciados por Felipe II, al que se debe que en España se conserve la más importante colección de obras de El Bosco. Y, teniendo en cuenta el carácter de esta revista, lo haremos centrándonos en el TRÍPTICO DE LA EPIFANÍA, del Museo del Prado.

Jeroen van Aeken, conocido como **Hieronymus Bosch** o **El Bosco**, nació alrededor de 1450 en Flandes, de una familia procedente de Aquisgrán. Su ciudad natal fue probablemente 's-Hertogenbosch, de la que tomará su apelativo el artista, fallecido en agosto de 1516. El Bosco es el pintor más original del arte flamenco, no solo por los temas que representa, sino por su sentido de la forma, que rompe totalmente con el estilo tradicional. La intención del arte singularísimo de El Bosco fue no solamente zaherir los vicios de la sociedad de su época y la relajación que se había apoderado de las órdenes monásticas, sino describir las debilidades a que el hombre está constantemente expuesto, para convertirlo en fácil presa de las asechanzas del maligno.

De El Bosco se conservan solo unas cuarenta tablas de autenticidad indudable, exhibidas, además de en El Prado, en museos de Brujas, Bruselas, Fráncfort, Gante, Lisboa, París, Rotterdam, Venecia, Viena, Washington...

Y el tema de la Epifanía fue pintado por El Bosco en distintas ocasiones, con ejemplos como la de su etapa juvenil que se custodia en el Museo de Arte de Filadelfia y las de madurez que se exhiben en Bruselas y Nueva York.

Pero el tríptico de La Epifanía más hermoso de El Bosco es el que Felipe II tuvo en su oratorio de El Escorial y desde 1839 está en el Museo del Prado. Su datación no es concluyente, aunque se supone una obra de los últimos años del autor (1506 en adelante). Considerada como uno de los trabajos más importantes y refinados del pintor junto con El Jardín de Las Delicias, en este cuadro, con un gran contenido simbólico, el Bosco asocia lo divino a lo fantástico de una manera más serena que en composiciones anteriores.

El tríptico cerrado representa la Misa de San Gregorio. A cada lado del altar los donantes y, enmarcando la figura de Cristo, una franja pálida con ángeles apenas resaltados y otra, más exterior, en la que se narran, con minuciosidad y delicadeza, escenas de la Pasión.

El tríptico abierto presenta en la parte superior de las tres tablas uno de los paisajes más bellos de color, técnica y composición de toda la pintura flamenca. Es un paisaje luminoso que sirve de fondo común a los tres compartimentos del tríptico: predominan los tonos dorados y azules en la representación de bosquecillos, suaves ondulaciones del terreno, algún río y una ciudad. En este tipo de representación de ciudades, El Bosco tiende a un cierto exotismo, representando estructu-

ras cilíndricas y cúpulas de cebolla que pueden recordar a la Cúpula de la Roca de Jerusalén, el mausoleo de Halicarnaso o el minarete de la mezquita de Ibn Tulun en El Cairo. En la tabla de la izquierda, en un primer plano se encuentran el donante y San Pedro; tras ellos, un segundo plano delicioso, en el que San José seca los pañales del Niño. El panel derecho coloca también a la donante en el primer plano, acompañada de Santa Inés.

En la tabla central está la Adoración de los Reyes Magos, en tonos sua-

ves y dorados. En general, en una primera mirada, es una composición caracterizada por su extrema dulzura y sencillez. Fuera de una cabaña precaria se sienta la monumental Virgen, eje de la composición, que tiene en el regazo al Niño. Melchor, el más viejo de los reyes, que representa a Asia, está arrodillado ante ellos y ha puesto su regalo sobre la tierra: una escultura de oro con el Sacrificio de Isaac, prefiguración de la Pasión de Cristo, que aplasta a los sapos, símbolo de herejía. Al lado está la corona depues-

frente al divino. A su izquierda está Gaspar, de mediana edad, representando a Europa; sobre la esclavina de su túnica real aparece la visita de la reina de Saba a Salomón, tema en que el Antiguo Testamento prefigura el Nuevo: porta sobre un plato el incienso. Al final, Baltasar, joven negro que representa a África, lleva en la mano un cáliz esférico conteniendo la mirra. Sus blancos atavíos son de gran magnificencia y están decorados con elementos que hacen referencia al pasado pagano de los Magos. Detrás de él, se ve a una niña negra como sirviente.

El Tríptico de la EPIFANÍA abierto

Aspecto del hermoso paisaje que recorre la parte superior del tríptico.

A la derecha, un grupo de campesinos se ha reunido alrededor del establo. Con viva curiosidad se asoman por detrás del muro y trepan al techado, para poder ver mejor a los extraños visitantes, realizando movimientos inexplicables y grotescos dentro del contexto sagrado que se presupone. Toda esta escena principal se encuentra rodeada de alegorías del mal, como los dos pastores sobre la cabaña o los ejércitos que atraviesan la escena, dispuestos a un violento encontronazo, comple-

tamente desligados de la serenidad del tema principal; incluso las construcciones sobre el fondo tienen un aspecto antropomorfo e inquietante. Se añade a la situación, un grupo de individuos siniestros y hostiles que asoman en el umbral de la cabaña, en particular una especie de rey oriental que lleva una tiara o turbante envuelto en espinas y tiene en la pierna derecha una herida repugnante y purulenta, rodeada de un cilindro transparente. En uno de sus brazos porta un brazalete de

oro y está desnudo, a no ser por una camisa diáfana y un manto escarlata. Se ha interpretado de diversas maneras: Herodes; el Anticristo que amenaza la llegada de Cristo y que padece lepra; una representación de la herejía espiando a los creyentes; el propio Mesías hebreo anunciado por los profetas, prefiguración de la Pasión de Cristo. A pesar de que ninguna de las interpretaciones es muy convincente, los demonios en forma de bordado sobre el manto que cuelga entre las pier-

Tabla de la derecha del tríptico, con la donante y Santa Inés.

La tabla central del tríptico.

Tabla de la izquierda del tríptico, con el donante y San Pedro.

La portada del tríptico presenta en grisalla la Misa de San Gregorio.

El enigmático personaje que aparece en la puerta del establo.

Detalle de la tabla izquierda, con San José secando los pañales del Niño.

Detalle de la tabla central del tríptico.

nas de esta enigmática figura sugieren claramente que se le asocia con el poder de las tinieblas. Según lo que es característico de la crítica de la obra de El Bosco, estas interpretaciones son, no ya diferentes, sino más aún, antitéticas, manteniéndose así viva, junto a la polémica, la admiración. Una admiración que en España se ha conservado a lo largo de los siglos hasta nuestros

días. En nuestra literatura El Bosco es frecuentemente citado, desde el Renacimiento hasta el Barroco, por escritores de pensamientos diversos. En la actualidad continúa manteniéndose esta admiración, y en el Museo del Prado, junto a esta Epifanía, se guarda la más extraordinaria colección de obras de El Bosco que posee museo alguno.

Ricard Marlet i Saret, un artiste polièdric

Núria Garcia i Múrcia

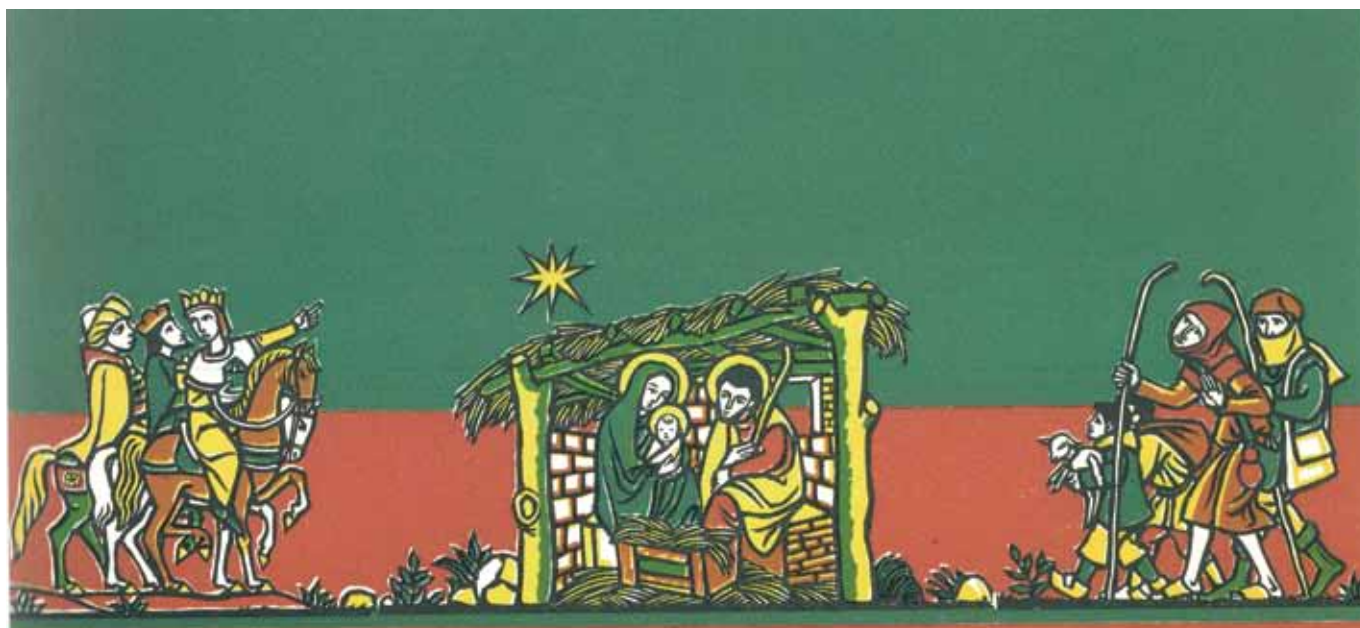

Xilografia 111x74 mm

“En la primera meitat del segle XX a Catalunya s'imposà un estil plàstic net, noble i serè, civilitzat, discret, allunyat de tota gesticulació i que es reclamava plenament autòcton. Es va manifestar a Barcelona, a Vilanova i la Geltrú, a Girona, a Terrassa, a Sabadell, i poc o molt a diverses altres ciutats de Catalunya. Un dels seus medis d'expressió més característics va ser la xilografia, el gravat en fusta, popularment anomenat “al boix” encara que no sempre fos aquesta fusta tan dura la que els gravadors podien utilitzar. La xilografia acabava de ser reivindicada aleshores com un art ben propi de la tradició del país, quan s'havia passat segles no prenent ser altra cosa entre nosaltres que un instrument de difusió massiva d'imatges comunes. Ara, però, aquells tocs sovint petits de boix eren interpretats com quelcom més que una mera ornamentació, sinó com veritables accents d'autenticitat. L'estil en qüestió havia anat prenent forma alhora que a Catalunya s'imposava el moviment que va ser batejat per

l'Eugeni d'Ors jove –el d'abans de trencar amarres amb el muntatge que havia ajudat decisivament a fer– com Noucentisme, i un dels responsables més evidents de la consolidació d'aquesta manera clara de veure les coses era l'artista val·lesà Ricard Marlet i Saret.

Marlet va ser un xilògraf extraordinari, que se situa en la mateixa línia dels seus contemporanis Enric C. Ricart, Josep Obiols, Francesc Canyellas, Lluís Jou o Antoni Ollé Pinell, aquests dos darrers, tanmateix, menys “mediterranis” que els altres. Però Marlet també va ser pintor –muralista i de cavallet– i escultor, i estigué dotat per encarar amb èxit qualsevol dels bells oficis –per a dir-ho amb la mateixa terminologia que es va encunyar precisament en temps del Noucentisme quan es creà una Escola per part de la Mancomunitat que se centrava precisament en aquest nou estil d'enfocar les abans anomenades arts decoratives–, com l'orfebreria, la ceràmica o el disseny de vitralls. En el terreny

Xilografia 56x193 mm · Imprès acabat

de les arts gràfiques, el linogravat i la litografia, Marlet també els va assajar amb èxit. I naturalment no cal dir que el dibuix, pare de totes les arts plàstiques, també el dominava a la perfecció.

Cal dir que no s'entendria una presència tan forta de la xilografia en la vida quotidiana de Sabadell, ciutat on bàsicament es desenvolupà l'activitat artística de Marlet, sense l'existència a aquella ciutat d'una impremta de tanta qualitat, rigor i personalitat com la casa Sallent, que té un lloc important en la història de les arts gràfiques catalanes del segle XX. Can Sallent possibilità en gran part que un talent

com el de Marlet es pogués desenvolupar sense problemes, i que molts clients d'aquella casa trobessin en les solucions plàstiques proposades per Marlet un camí adient per a comunicar gràficament allò que volien. El tàndem Marlet-Sallent, doncs, varen dotar Sabadell i la seva àrea d'influència d'una personalitat plàstica peculiar, en la que també hi intervenien diversos altres artistes, com sobretot Antoni Vila Arrufat, que fan que allà hi hagi un capítol propi dins la història de l'art català.

A part de les composicions religioses, popularistes o paisatgístiques, habituals en altres artistes del mo-

ment, enlloc com aquí trobarem per exemple la presència desacomplexada de la temàtica industrial en xilografies d'impresos. Marlet sabé jugar amb les formes reiteratives i geomètriques del maquinisme per a extreure'n una plasticitat especial, sense caure en temptacions futuristes que altres xilògrafs coetanis provinents de llocs on la indústria no era tan omnipresent no havien caigut en les possibilitats que tenien.

El món de Ricard Marlet, el que transmeten les seves composicions, és el del treball, la cultura, la instrucció, la ciutat, el medi natural i també l'espiritualitat cristiana. És

Xilografia 91x97 mm

sobretot un món ordenat i sobri, on no cal que hi busquem cap tret dionisiac perquè no l'hi trobarem. Només hi trobarem, i encara no gaire sovint, traces d'un humor i una ironia que ens porten a la tradició recent d'un Xavier Nogués, tret que no és però de cap manera essencial en l'estil de Marlet, encara que si que és una característica secundària del Noucentisme, tant del plàstic com del literari.

Marlet també va treure molt partit dels volums d'arquitectura de Sa-

badell i dels seus voltants. Esglésies i edificis civils de la ciutat i de la comarca, sense tenir una potència especialment forta, esdevenen en els seus gravats elements emblemàtics i molt ben copsats que també aporten una personalitat pròpia a l'art xilogràfic de l'artista. Pocs elements urbans, fora dels de Barcelona, han tingut una petjada tan clara en les arts gràfiques catalanes del seu temps, com els de la Sabadell quasi omnipresent dels boixos de Ricard Marlet.

Ell va ser un dels artistes més complets de la seva generació, ja que, al marge de dominar tantes tècniques, les posà al servei també de molts gèneres artístics diferents. Va fer gravats per a edicions de bibliòfil –el seu magnífic Quixot del 1931-32, però, quedà inacabat i inèdit–, però va fer moltes més composicions per a impresos diversos, des de cartells fins a fulls publicitaris. Aquesta va ser precisament una de les característiques bàsiques de l'obra de Ricard Marlet: la dignificació de l'imprès vulgar, utilitari. Programes

Xilografia 106x50 mm

de concerts, anuncis d'empreses, estampes religioses, invitacions, nades, calendaris, esdevenen en les seves mans –com també feien altres noucentistes- impresos d'una dignitat extraordinària, tant pel que fa a la seva estètica com per la qualitat de la tècnica que hi és emprada.

Era un artista molt minuciós, no sols en el treball artístic sinó també en l'ordre que portava en les seves coses. Per això s'ha pogut recopilar gairebé tot el conjunt de la seva obra basant-se en els registres que ell mateix anava fent de les seves realitzacions, de les notes diàries que durant molts anys anà apuntant, o de la documentació diversa relacionada amb la seva activitat que ell mateix guardava.

Tot i amb això, calia sistematitzar tota aquesta gran quantitat d'informació, i és el que ha fet Marc Romeu, gendre de l'artista, que per la seva relació familiar ha tingut accés a tot aquest material i l'ha

Xilografia 106x98 mm

Impress acabat

Xilografia 72x115 mm

Impress acabat

pogut destriar i ordenar fins a bastir una sòlida eina de coneixement de l'artista discret de Matadepera, on vivia. A la ja clàssica consigna de Salvador Espriu de "salvar els mots", aquí el que s'ha pretès és salvar les imatges, perquè tant una cosa com l'altra han de ser preservades, ja que uns i altres conformen

per igual l'ànima d'una comunitat. ..."

Francesc Fontbona,
del Pròleg de Ricard Marlet. Escultura Dibutx Pintura Gravat

*Nota de l'equip editorial: ens hem centrat en la part de l'extensa obra gràfica de Marlet que ens toca més de prop, o sia, les Nades.

A Betlem van els infants
i els amics dant-se les mans
i els promesos i els germans
i la vella amb sa capua.
Al·leluia, vianants!
Al·leluia en nostres cants!
Al·leluia, catalans!
A L·L E L U I A !

Del RÚSTIC VILLANCET, de JORGE CANO

Xilografia 43x118 mm · Impress acabat

Biografia

Ricard Marlet i Saret (Sabadell, 25 de setembre de 1896 - Matadepera, 8 de juny de 1976).

Xilografia 42x62 mm

Xilografia 70x70 mm

Autodidacte, Ricard Marlet va ser un dels principals representants del Noucentisme artístic vallesà. Va ser cofundador de L'Almanac de les Arts i de l'Associació de Música de Sabadell, per a les publicacions de les quals va fer emblemàtiques il·lustracions gravades a la fusta. És un dels més prolífics i refinats xilògrafs catalans; dignificà amb les seves composicions gran quantitat d'impresos de tot tipus, des dels publicitaris a edicions de bibliofília, passant per estampes religioses, calendaris, etc. També va practicar la pintura mural i de cavallet, l'escultura i diverses altres arts plàstiques. Algunes de les seves matrius es conserven a la Biblioteca de Catalunya i al Museu d'Història de Sabadell.

Va ser professor de dibuix a l'Escola Industrial i d'Arts i Oficis de Sabadell i a l'Escola Sant Lluç. Durant la guerra civil va impartir classes de treballs manuals a l'Institut Escola, creat per la Generalitat per reprendre l'ensenyament en el caos generat per l'aixecament militar del 1936. El 1937 dissenyà el paper moneda de l'Ajuntament de Sabadell.

Marlet va participar en les activitats de la Colla de Sabadell, sobretot en les de caràcter més cultural, dissenyà els llibres i el logotip de les Edicions La Mirada i va il·lustrar molts programes de l'Associació de Música de Sabadell. Els seus boixos donaven un toc noucentista als pulcres impresos de la casa Sallent, amb la qual col·laborà molts anys. En esclatar la Guerra Civil s'instal·là definitivament a Matadepera, on morí el 1976.

El 21 de desembre de 1984 Sabadell li dedicà un carrer al barri de Can Deu, on hi ha carrers amb noms d'escriptors catalans i de la Colla de Sabadell.

Bibliografia

- Francesc Fontbona. La xilografia a Catalunya entre 1800 i 1923, Biblioteca de Catalunya, Barcelona 1992.
- Ricard Marlet. Exposició del Centenari. Sabadell: 1996.
- Jaume Vercadé i Vergés. Ricard Marlet i Saret (Sabadell, 1896 - Matadepera, 1976. Sabadell: 1996. Revista Quadern. Número 107, pàgina 159.
- Ana Fernández. Ricard Marlet: un centenari que ha valgut la pena. Sabadell: 1996. Revista Quadern. Número 107, pàgines 316-317.
- Marc Romeu. Ricard Marlet. Es cultura. Dibuix. Pintura. Gravats. Sabadell: 2008.
- Redacció. Ricard Marlet. Sabadell: 2009. Quadern de les idees, les arts i les lletres. Número 169, pàgina 22.
- 12 xilografies inèdites del Quixot - Presentades per Jordi Duran de Palau, editades en una carpeta pel Cercle d'Investigació i Documentació Medieval de Catalunya, amb motiu dels seus 25 anys. D.L. B-33794-2012

Josep Pagespetit i Estrada.

El pessebre més que una afició, una forma de vida

(Vic, 1931-Roda de Ter 2016)

Núria Garcia i Múrcia

Què dir que encara no s'hagi dit d'en Josep Pagespetit? Difícil, oi? Perquè tots els pessebristes en tenim una opinió, un record, un respecte!

En Josep Pagespetit ha estat sens dubte un dels màxims exponents del mestratge pessebrista. Per ell l'excel·lència era la normalitat. D'una gran creativitat, sempre descobria un nou material, un nou enfocament per al pessebre que estava creant. Vivia pel pessebre i a través del pessebre.

Els seus ulls veien la realitat quotidiana passada pel sedàs pessebrista! De tot en feia una lectura en aquesta clau. I l'entusiasme, la passió! Quan parlava de pessebres tot ell desprenia aquella excitació d'un nen amb sabates noves que se t'encomanava.

Les converses amb ell eren sempre molt preuades, un gran plaer de sentir i compartir amb ell aquells mots sobre temes que la majoria de mortals no-pessebristes no poden entendre. Un argot entusiasta per als que pertanyem a aquest club particular de "freakies" del pessebre, en el millor dels sentits.

En Josep va començar la seva activitat pessebrista a Vic. Quants records d'aquella època, amb aquell fred a la Misericòrdia! Respiraves i un núvol de baf entelava els vidres

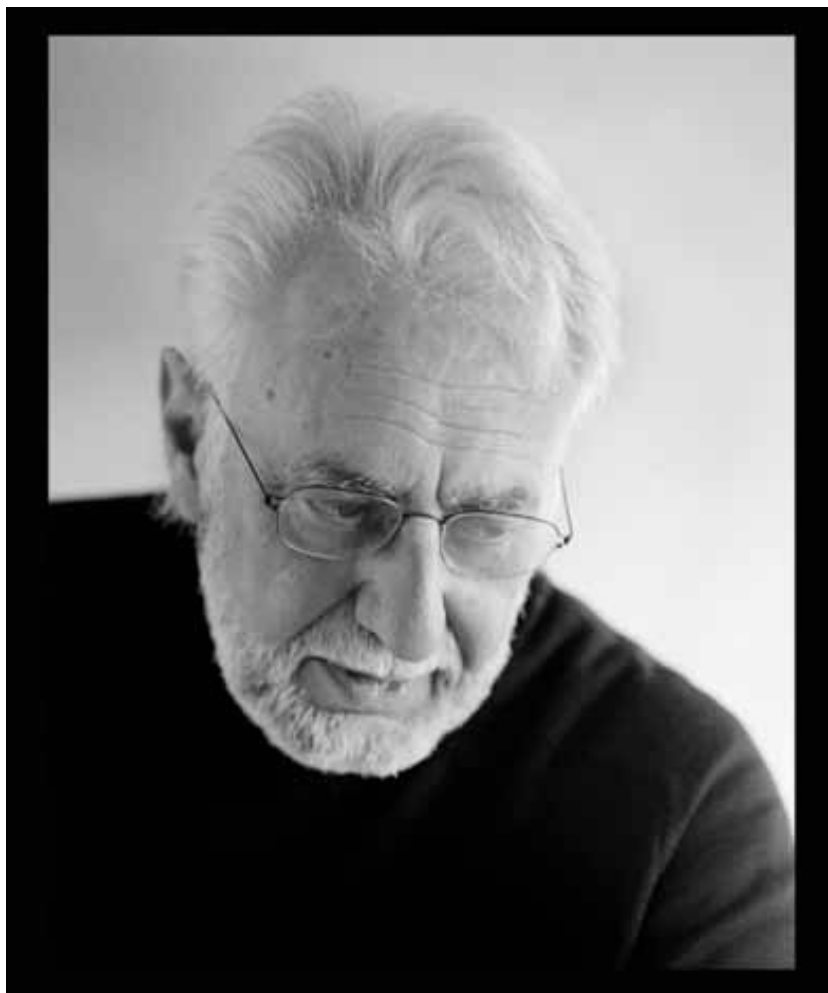
dels pessebres. Davant del d'en Josep havies de fer una reverència perquè quedaves absolutament corprès pels colors, les fustes, les figures, el tema, tot el que allò representava. Eres davant d'una única veritat, un tot artístic que funcionava de forma compacta.

Això és el que més m'agradava de l'estil del Josep. Els seus pessebres no funcionaven a trossos, com d'altres, sinó que eren temes arrodonits, complets en ells mateixos. Aquella llenya repenjada a la paret i, a la banda contrària, aquella peça de roba penjada estratègicament

emmarcaven el pessebre de forma magistral. El famós con.

En Josep sempre deia: Quan entres en un lloc i dius Bon dia no vas amb el llibre de l'educació a la mà, això s'aprèn i després ja no cal mirar-ho més!

Es referia a la Perspectiva, bèstia negra per a molts de nosaltres. Ell ja la tenia apresada i interioritzada, i l'aplicava amb la naturalitat de qui ja la sap! Harmonia, és la paraula que em ve al cap! De volums, de formes... i de colors, sobretot de colors! Perquè, abans que res, en

Josep era pintor i dibuixant, i això es notava, i de quina manera! Ell deia *“Hem de buscar els tons que s’estimin, que es complementin i que l’un faci l’altre més bonic”*. Això és el que més ens xocava, aquell domini del color que fabricava unes muntanyes allà on només hi havia un celatge. Aquelles emocions trans-

meses a partir del color que ell dominava com ningú.

En Josep era un gran observador de la natura i del món que l’envoltava. Per la seva feina, havia voltat per tot Espanya i en coneixia i estimava l’arquitectura rural, rica i diversa. Això es traduïa en temes ben

diferents els uns dels altres que et transportaven a aquests indrets recreats de forma tan versemblant.

“La profunditat d’una mirada reposada i silenciosa ens donarà una relació intimista amb la bellesa”. Una altra de les seves sentències. La seva relació amb els “temes” en-

cara que aparentment espontània, sorgia d'una profunda i minuciosa observació. Calia treballar amb un objectiu definit, sense improvisacions, encara que deixant la porta oberta a possibles suggeriments.

Amb ell és prou aplicable la frase de Thomas Edison, “*El geni és un 1% d’inspiració i un 99% de transpiració*” perquè en Josep no improvisava, es preparava molt i molt un tema abans de posar-s’hi, si més no

a dins del seu cap, on mentalment solventava els possibles reptes i problemes que sorgirien. Aquesta fase podria comparar-se amb la preparació d’un viatge, sens dubte, una part molt important per arribar al resultat final.

“Jo ho he donat tot pel pessebre, però el pessebre m’ha donat molt més”

Josep Pagespetit

Després de Vic, va venir l'etapa a Sant Pere de Torelló. Aquest camp de flors a Ainet de Besan és el darrer pessebre d'en Josep, que hi va ser exposat el Nadal passat. Allà hi va deixar una bona colla de deixebles i amics.

A Tavèrnoles, on va viure-hi durant els seus darrers anys, va engegar una novedosa exposició de “Fragments” que va ser tot un descobriment i que més d'una entitat ha prè com a mostra del que es pot fer en petits espais amb molta qualitat. Quan vàrem editar el llibre “Una vida en imatges” vam comprovar com li agradaven les al·legories a en Josep. Aquest dibuix a llapis que tanca el llibre és la síntesi de l'esperit d'en Josep. Aquestes eren les seves eines per anar per la vida: una motxilla, unes ales i una il·lusió. El pessebrista andalús Antonio Bernal n'ha fet enguany la segona part amb aquest fragment que s'exposarà a Tavèrnoles en record del Josep.

Allà on siguis, Josep, envia'ns la teva il·lusió per continuar!

Del llibre “una vida en imatges”

Autor: A. Bernal
En record.

COSES QUE HAN PASSAT

GENER

✓ Som Cultura Popular

La **Mostra del Patrimoni Immaterial** a Barcelona **SOM CULTURA POPULAR** va tenir lloc del 21 al 24 de gener al recinte Fabra i Coats.

La nostra Federació hi va ser present amb un estand on vam poder mostrar un tast de la nostra activitat, publicacions, membres federats, etc.. A més, el President, va presentar el nostre desig de fer esdevenir el pessebre Patrimoni Immaterial de la Humanitat en la ponència *Què és i què significa el patrimoni cultural immaterial?* durant l'acte inaugural.

millorant-ne la difusió. Igualment, es va parlar també de nou projectes per enguany com el projecte Folch i Torres i els pessebres que la Federació bastirà a Montserrat i a Núria.

MAIG

✓ Centenari dels Pastorets de Folch i Torres

La Federació Catalana de Pessebristes apareix en el butlletí del mes d'abril de la Fundació Folch i Torres.

“La Federació Catalana de Pessebristes s’ha adherit a la celebració del **Centenari** amb l’elaboració conjunta de 16 diorames que escenificaran els quadres **dels Pastorets de Folch i Torres**. L’artista Marçal Casanovas és l’encarregat de modelar les figures dels personatges de l’obra.”

També estan a punt les caixes pels diorames que han preparat els companys de Palau-Solità i Plegamans. Aquests diorames es podran contemplar aquest Nadal.

ABRIL

✓ Assemblea General Ordinària de la Federació

El proppassat 2 d'abril va tenir lloc l'Assemblea General ordinària a la seu de la Federació, amb l'assistència d'un gran nombre d'entitats federades que ara arriben ja a 65.

Un dels punts centrals de l'ordre del dia era l'informe de gestió de la Junta Directiva que es va aprovar per unanimitat. Altres temes importants, com la Trobada a Castellterçol, la Biennal a Girona o el Dia de l'associacionisme a Sabadell, van ser explicats per membres de les entitats organitzadores.

També, es van aprovar els comptes de l'exercici anterior.

L'Assemblea va aprovar l'entrada dels pessebristes de Sant Antoni de Vilamajor.

Es van valorar també les activitats dutes a terme enguany, com el Working Progress que es va fer a Barcelona i que es repetirà en properes edicions,

JUNY

✓ Dia de l'Associacionisme Cultural 2016

El divendres 3 de juny a les set de la tarda va tenir lloc als Lluïsos de Gràcia de Barcelona l'acte institucional inaugural amb la presència del Conseller de Cultura Santi Vila. En Jordi Baltà va dictar una conferència sobre la cultura associativa com a eina de canvi cap a una societat més democràtica i participativa. Acte seguit es va fer lliurament de diplomes a les entitats culturals que celebraven aniversaris destacats durant l'any 2016. Entre elles, l'Agrupació de Pessebristes de Sabadell que enguany celebra el seus 75 anys d'existència.

Durant l'acte es van interpretar diversos cuplets en commemoració del centenari dels pastorets de Folch i Torres i tot seguit es va oferir als assistents un aperitiu.

✓ Terceres Jornades Pessebristes

La declaració del Dia de l'Associacionisme cultural català s'emmarca també en l'acompliment del Pla de l'Associacionisme Cultural que impulsa el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

L'aportació que s'ha fet des de la Federació Catalana de Pessebristes ha estat el taller organitzat per l'Agrupació de Pessebristes de Sabadell, amb les Terceres Jornades Pessebristes en què, sobretot, s'ha tractat el tema de la vegetació i l'ornamentació en el pessebre. També, en col·laboració amb la Direcció General de Telecomunicacions i Societat de la Informació es va poder gaudir d'una demostració de disseny i impressió de figures en 3D.

✓ Homenatge a Josep Pagespetit i Estrada al Santuari de Núria

El 18 de juny va tenir lloc un emotiu acte d'homenatge al conegut pessebrista, Josep Pagespetit i Estrada, traspassat al mes d'abril. La convocatòria, promoguda pels seus companys de Tavèrnoles, va ser molt ben rebuda pel col·lectiu pessebrista i varen ser una bona colla els que van pujar amb cremallera fins al Santuari de Núria, un lloc emblemàtic i molt estimat

per en Josep. Després de revisitar el pessebre que en Josep Pagespetit va bastir al costat de la Capella de Sant Gil, va tenir lloc una missa que va acabar amb parlaments d'algunes persones properes i familiars. Tot seguit es va accedir a la Capella on prèviament s'hi havia instal·lat una exposició de dibuixos i pintures cedits per l'autor al Santuari i n'Eudald Alabau fa ver una petita al·legoria en homenatge al Josep. Igualment, a l'auditori en Toni Anguera, guàrdia del parc, va projectar una col·lecció de fotografies –pràcticament inèdites– de l'any en què es va dur a terme la construcció dels diorames. El dinar va tenir lloc a l'hotel de Núria. Una jornada molt agradable per recordar la figura d'un pessebrista que ha estat fonamental en la història del pessebrisme.

✓ Museu del Pessebre de Catalunya de Montblanc

Amb data 17 de juny del 2016, la Junta de Govern de la Diputació de Tarragona va concedir una subvenció de 10.000 euros a la "Fundació del Museu del Pessebre de Catalunya" de Montblanc, per intentar ajudar en la finalització de les obres de tematització i museïtzació de l'edifici. Aquestes obres consisteixen en la finalització de la primera planta del Museu, amb un celatge amb diverses constel·lacions automatitzades, i unes roques, balmes, troncs i arbusts que conformen tota aquesta ambientació escènica que l'espectador podrà observar amb la contemplació de 34 diorames de "calvaris". Aquest acord amb la Diputació de Tarragona sens dubte donarà un bon impuls per a la finalització total d'aquest espai expositiu.

✓ Reunió del Consell de l'Associacionisme Cultural

L'11 de juny es va celebrar a Castelldefels la reunió del Consell de l'Associacionisme Cultural que va presidir el Director General de Cultura Popular i a la que hi van assistir 27 federacions, entre elles la nostra.

SETEMBRE

✓ Tarragona acull l'Assemblea General Ordinària de la FCP

L'Associació Pesebrista de Tarragona va acollir el dissabte 17 de setembre l'**Assemblea General Ordinària** de la Federació Catalana de Pessebristes.

En aquesta ocasió l'entitat va convidar als assistents a visitar les seves noves instal·lacions a l'Espai d'entitats ubicat al moll de pescadors. Prèviament va tenir lloc un dinar de germanor i tot seguit va tenir lloc l'assemblea a la sala d'actes de l'edifici. Entre els temes de l'ordre del dia hi havia els propers esdeveniments pessebrístics com la 46a Trobada a Castellterçol, la XVI Biennial, a Girona, el Projecte 100 anys d'Els Pastorets de Folch i Torres i la Diada de l'Associacionisme del 2017, a Rubí. A banda del preceptiu informe de la presidència i de les comissions de treball, també es va acordar facultar al President de la Federació per a fer la proposta de gestió de l'expedient de declaració del Pessebre com a Patrimoni Immaterial de la UNESCO a la propera assemblea de la UN-FOE-PRAE a Bèrgam.

OCTUBRE

✓ 46a Trobada de Pessebristes de Catalunya i les Illes Balears

La 46a Trobada anual de Pessebristes de Catalunya i les Illes Balears, que es va celebrar diumenge 1 d'octubre, va esdevenir no només l'acte inaugural de la campanya de pessebrista, sinó també una gran celebració de la cultura popular, que va acollir diverses actuacions de grups de Castellterçol, poble on es va dur a terme. Així doncs, els membres de trenta-cinc associacions de pessebristes de Catalunya i les Illes Balears van visitar l'exposició de pessebristes a la seu de l'Agrupació Pessebrista de Castellterçol, una altra mostra a l'Espai Franc i una visita al pessebre de l'església. A més, es va poder visitar el Museu Casa Prat de la Riba i assistir a les 12h, a la missa de l'Església Parroquial amb cants de l'Escolania i la Coral de Castellterçol. Passat el migdia la plaça de l'Ajuntament va ser l'escenari de la ballada dels gegants locals i de l'Esbart de Castellterçol que van oferir una actuació seguida del dinar de germanor, que va aplegar prop de dues-centes cinquanta persones, l'intercanvi d'obsequis i l'entrega del fanal·let, en aquesta ocasió a l'associació de Rubí que serà l'encarregada d'organitzar la propera Trobada. A més, es va repartir a les associacions els retallables per a infants que enguany és obra de la mallorquina Margalida Bover i Soler.

✓ LIV Congreso Nacional de Belenistas

La Federació Catalana de Pessebristes va prendre part en el LIV Congreso Nacional de Belenistas que va tenir lloc a Sevilla els propers 14, 15 i 16 d'octubre. La Asociación de Belenistas de Sevilla va ser l'encarregada d'organitzar aquest congrés en el transcurs del qual es va fer un merescut reconeixement a la trajectòria del pessebrista barceloní Agustí Térmens.

✓ XX Congresso Internazionale UN.FOE.PRAE.

Del 19 al 24 d'octubre Bèrgam va acollir el XX Congresso Internazionale UN.FOE.PRAE. Unes 800 persones d'arreu del món varen assistir als diversos actes programats durant aquests dies.

L'acte d'apertura del Congrés va tenir lloc dimecres a la tarda al Centro Congressi Giovanni XXIII. Tot seguit es va poder accedir al Mercat pessebrista en el que van prendre part coneguts artesans, com Montserrat Ribes, Ignacio Fernández, Salvatore De Francesco, Heide, Angela Trippi, etc.

Dijous al matí es va obrir la Mostra de "Diorames Pessebrístics italians" a l'església de Sant Pancraç així com la de "L'Art al Pessebre italià" al convent de Sant Francesc. A la tarda va ser el torn de les tres ponències a càrrec d'estudiosos de diversos aspectes del pessebre. A continuació va tenir lloc l'Assemblea General de la Un-Foe-Prae.

El divendres van començar els itineraris pessebrístics. Al vespre els assistents al Congrés varen poder gaudir d'un fantàstic concert a càrrec de l'Orchestra dei Colli Morenici i del Cor Líric Città di Brescia Giovanni XXIII a la Città Alta.

A la mitja part es van lliurar les distincions honorífiques que la Un-Foe-Prae atorga a les persones que creu merèxedores d'aquest reconeixement pels seus mèrits en el món pessebrístic. Enguany, una d'aquestes distincions va correspondre a Josep M. Porta, secretari de l'Associació de Barcelona i expresident de la Federació Catalana de pessebristes. També, es va proclamar la seu del proper Congrés que tindrà lloc a Aachen, a la regió de Renània-Westfàlia, al gener de 2020. Aquesta població rebrà el suport de les entitats dels Països Baixos.

FRANCESC CAMPRODON I SUBIRACHS

Enguany hem d'agrar la portada de la revista al pessebrista osonenc Francesc Camprodon i Subirachs.

En Francesc va néixer a Torelló al 1956. Tot i la seva evident sensibilitat artística que fa anys que seguim amb atenció, la seva professió en el sector metal·lúrgic està una mica allunyada del món artístic.

De petit havia fet algun pessebre (diorama) però molts anys més tard, al 1984, en Manel Font, de l'Agrupació pessebrista de Sant Pere de Torelló l'engresca a formar part de l'entitat i així ha estat fins a l'actualitat.

Des d'aleshores podem gaudir de la seva paleta de tons pastels que transmet als seus diorames una lluminositat i una pau que fa que siguin un plaer per a la vista. Ell en fa un tractament del tot pictòric, m'atreviria a dir impressionista i, sovint, te'ls has de mirar de lluny deixant que la vista descansi mentre travessa l'escena fins a l'infinit.

Es nota que ha begut de la influència propera d'altres pessebristes insignes, principalment i personalment d'en Josep Pagespetit, ànima artística del pessebrisme fins no fa gaire, qui li va obrir els camins a la recerca de l'expressió artística en el pessebre, tot i que la seva lectura dels temes és completament personal.

El món del pessebre a la teva mà

Decarrega't la nova
App gratuïta
pessebresCAT

Segueix-nos a

Disponible a
App Store

